

GENESIS

15:1-17:8

God bevestigt Zijn verbond met Abram en belooft hem een talrijk nageslacht en het land Kanaän.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/genesis/15-1-17-8

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Abrams leven als beeld van discipelschap	2 min	5
2	God Zelf als Abrams grote beloning	3 min	5
3	Eliëzer als mogelijke erfgenaam	3 min	7
4	Nageslacht als voortleven na de dood	3 min	9
5	De beloofde zoon en zijn onbekende moeder	4 min	10
6	Rechtvaardiging door geloof	3 min	12
7	Het enkelvoudige en meervoudige zaad	2 min	13
8	Aards en geestelijk nageslacht	4 min	14
9	De voorwaardelijke landbelofte	4 min	16
10	Abrams geloof en het verbondsritueel	3 min	19
11	De landbelofte zichtbaar bevestigd	2 min	21
12	Dieren snijden bij een verbondssluiting	3 min	22
13	Abrams wachten en profetische duisternis	3 min	23
14	Vierhonderd jaar verdrukking in Egypte	2 min	25

15	Uitstel van het oordeel over Kanaän	2 min	27
16	Het wachten en de gieren als symbolen	3 min	28
17	De oven en fakkel volgens commentatoren	3 min	30
18	Gevangenschap en bevrijding als verklaring	4 min	31
19	Sarais plan om via Hagar een zoon te krijgen	2 min	33
20	Abrams zwakke leiding in zijn gezin	5 min	34
21	Polygamie en kinderloosheid in Abrams cultuur	2 min	36
22	Een kind krijgen via een slavin	3 min	37
23	De gevolgen van polygame gezinnen	2 min	38
24	Het verschil tussen vrouw en bijvrouw	2 min	40
25	Hagar als beeld van het oude verbond	4 min	41
26	Hagars vlucht en terugkeer naar Sarai	4 min	43
27	De Engel van de HEERE als Goddelijke Persoon	3 min	45
28	Onderwerping ondanks een harde gezagsdrager	4 min	46
29	El Roi en de geboorte van Ismaël	2 min	48

30	God vernieuwt het verbond na dertien jaar	3 min	49
31	Gods zeldzame verschijningen aan Abram	3 min	51
32	De naam Abraham als geloofsbelijdenis	3 min	53
33	Misbruik door de Woord-van-Geloofbeweging	3 min	55
	Om verder te lezen		56

1

Abrams leven als beeld van discipelschap

Laten we Genesis hoofdstuk 15 openslaan en doorgaan met ons overzicht van het leven van Abram. Ik hoop dat je goed zult opletten. Af en toe zal ik op zulke dingen wijzen, maar je zult waarschijnlijk meer zien dan ik de gelegenheid, de tijd of, wat dat betreft, het verstand heb om op te merken. Het is mogelijk dat je veel meer zult zien dan ik. In de ongeveer twaalf hoofdstukken over het leven van Abram, die een eeuw van zijn leven beslaan, staan veel dingen — misschien wel alles wat erin staat — die als prototype van christelijk discipelschap dienen. Dat begint met de roeping om zijn vroegere leven en vroegere banden achter zich te laten en een pelgrim en vreemdeling te worden in een land dat hij tijdens zijn leven niet in bezit zal krijgen. En het gaat verder met alle verschillende lessen die God hem laat doormaken.

In hoofdstuk 15 hebben we een van de merkwaardiger hoofdstukken, hoewel we daar ook een van de vaakst aangehaalde verzen uit het hele leven van Abram aantreffen. Ik denk aan vers 6, want in het Nieuwe Testament wordt dat vers opgepakt en niet minder dan drie keer aangehaald, en mogelijk wordt er nog vaker op gezinspeeld. Het is een belangrijk vers. Het gaat over rechtvaardiging door geloof, maar de context ervan, en vooral wat erop volgt, is nogal vreemd en een beetje moeilijk te interpreteren. Maar we zullen ernaar kijken.

2

God Zelf als Abrams grote beloning

Na deze dingen kwam het woord van de HEERE tot Abram in een visioen: Wees niet bevreesd, Abram, Ik ben voor u een schild, uw loon zeer groot.

GENESIS 15:1

Die laatste zinsnede, wordt hier in de New King James die ik voor me heb ongeveer hetzelfde weergegeven als in de King James. In feite is de formulering identiek. Maar veel moderne vertalingen menen dat het beter weergegeven kan worden als:

Je beloning zal heel groot zijn.

Deze alternatieve formulering volgt andere vertalingen, waarin de beloning als toekomstig wordt voorgesteld; de HSV luidt hier: ‘Ik ben voor u een schild, uw loon zeer groot.’ Het verschil is of God Zelf Abrams beloning is, of dat God Abram alleen maar een grote beloning belooft.

God heeft Abram al beloond door hem tegen zijn vijanden te beschermen. Hij heeft hem de overwinning gegeven in de strijd die hij zojuist heeft doorstaan, hem rijk gemaakt en hem andere zegeningen beloofd die nog niet verwezenlijkt zijn, zoals de belofte dat Hij hem groot zal maken. Daarom zou de eenvoudige uitspraak misschien geen nieuwe informatie toevoegen.

Aan de andere kant heeft Abram zojuist een groot deel van zijn land aan Lot afgestaan. Hij had kunnen zien wat er in het vorige hoofdstuk met Sodom en Lot gebeurde, toen zij door Kedor-Laomer gevangengenomen werden, en kunnen denken: „Zo heeft God Lot daar weggehaald en mijn land van hem teruggekregen.” Maar in plaats daarvan trekt hij eropuit, redt Lot en brengt hem terug, samen met de koning van Sodom en al die mensen.

Abram let niet op zijn eigen belangen en zoekt geen beloning voor zichzelf. Hij heeft zojuist een enorm financieel geschenk afgeslagen dat hem door de koning van Sodom werd aangeboden, en gezegd:

Nee, ik zal niets van u aannemen. Ik wil niet dat u kunt zeggen dat u mij rijk hebt gemaakt.

GENESIS 14

Nadat hij dat zojuist heeft gezegd en de mogelijkheid van een grote beloning van de koning van Sodom heeft afgeslagen, zegt God:

Na deze dingen kwam het woord van de HEERE tot Abram in een visioen: Wees niet bevreesd, Abram, Ik ben voor u een schild, uw loon zeer groot.

GENESIS 15:1

Of Hij zou kunnen zeggen:

Je zult een grote beloning krijgen, zonder te verduidelijken wat die beloning is. Maar dit staat in de context waarin Abram een beloning van de koning van Sodom afslaat. God zegt in feite:

Je zult van Mij een beloning krijgen.

Vers 2:

3

Eliëzer als mogelijke erfgenaam

Toen zei Abram: Heere HEERE, wat zult U mij dan geven, aangezien ik kinderloos heenga en de bezitter van mijn huis deze Eliëzer uit Damascus zal zijn?

GENESIS 15:2

We hebben vóór dit moment niets gehoord over Eliëzer uit Damascus. Uit de combinatie van vers 2 en 3 leidt de spreker af dat hij in Abrams huis geboren was. Uiteraard was hij geen zoon van Abram, want Abram heeft geen kinderen gekregen. We weten dat er mannelijke en vrouwelijke dienaren waren, en het lijkt erop dat Eliëzer een van hen was en zijn voornaamste dienaar was.

In de oudheid was het gebruikelijk dat een dienaar die zich in de dienst van zijn meester goed had bewezen, vertrouwd werd en de meeste dienstjaren had, iets van zijn meester erfde. Dat gold vooral als zijn meester geen andere erfgenamen had. Het lag zelfs het meest voor de hand om te verwachten dat, als de meester geen zoon had, zijn meest vertrouwde dienaar of slaaf met de meeste dienstjaren waarschijnlijk als eerste in aanmerking kwam om te erven. Dat erkent Abram hier. Deze Eliëzer uit Damascus is niet eens familie van hem. Hij is iemand uit Syrië die blijkbaar een slaaf is, en hij is de enige die duidelijk als erfgenaam in aanmerking komt.

Lot had ooit die plaats ingenomen, maar Lot is niet meer bij hem. Lot behoort nu bij Sodom. Misschien had Abram gehoopt dat Lot de erfgenaam zou zijn van zijn verhouding met God en van de beloften van God. Zelfs nadat zij in hoofdstuk 13 uit elkaar waren gegaan, kan Abram die hoop nog hebben vastgehouden. Maar het feit dat Lot deel is gaan uitmaken van de samenleving van Sodom en bij Sodom hoort, maakt duidelijk dat hij geen waardige erfgenaam van de beloften van God zou zijn.

Abram heeft niet het idee dat Lot zijn erfgenaam zal zijn. Lot is natuurlijk nauwer aan Abram verwant dan Eliëzer, maar Lot wordt blijkbaar niet meer in overweging genomen. Daarom is Eliëzer, de dienaar met de meeste dienstjaren, de waarschijnlijke erfgenaam. Zo lijkt het er op dit moment voor te staan. Nu zegt Abram dat hij daar niet echt blij mee is. Zoals ik eerder al zei, toen we het hadden over waarom God de wereld heeft gemaakt en waarom God mensen heeft gemaakt, kan het zijn dat God enigszins werd bewogen door datgene wat door de geschiedenis heen de meeste mannen beweegt: het verlangen om nakomelingen te hebben en iets te hebben om aan hen na te laten. Of dat voor de meeste mannen waar is, en zeker of dat voor God geldt, valt te bezien; voor Abram is het in elk geval waar. Hij is er niet helemaal tevreden mee dat hij rijkdom en weelde heeft. Hij zal niet eeuwig leven. Hij is een oude man. Wat heb je eraan rijk te zijn en dan te sterven en te zien dat al die rijkdom naar iemand gaat aan wie je niet bijzonder gehecht bent?

4

Nageslacht als voortleven na de dood

Belangrijker nog, als je een zoon uit je eigen lichaam had, zou je in zekere zin voortleven door je nakomelingen. In het Oude Testament stond geen duidelijke openbaring opgetekend over eeuwig leven, de hemel of de hel. Op sommige plaatsen leken er toespelingen op en enkele korte vermeldingen van een leven na het graf te zijn. Zelfs Job had een voorstelling van de opstanding op de laatste dag, en hij beschikte niet eens over de Schrift. Het kan dus zijn dat Gods volk bijna instinctief wist dat er meer moest zijn dan dit. Maar in het Oude Testament was heel weinig geopenbaard over het leven na dit leven.

De meeste mensen, ook de Joden, hadden geen duidelijke, levendige hoop over waar ze na het graf zouden zijn, als ze zichzelf wilden zien als mensen die ook na het graf blijvende betekenis hadden. Misschien hadden ze bepaalde vage verwachtingen, maar ze hadden geen duidelijke beloften. Ze wisten echter wel dat als ze nakomelingen hadden, ze in zekere zin door hun nakomelingen zouden voortleven. Als hun nakomelingen zelf nakomelingen kregen, zouden zij voortleven. Zolang er afstammelingen van hen waren, zouden zij als het ware voortleven in de herinnering van hun kinderen en in de personen van hun kinderen.

Dit is iets geheimzinnigs, die verbondenheid van mensen met hun nakomelingen. Er is daar een biologische continuïteit. Een kind bestaat werkelijk voor een deel uit biologisch materiaal van zijn vader en voor een deel uit biologisch materiaal van zijn moeder, materiaal dat ooit deel uitmaakte van het lichaam van zijn moeder en het lichaam van zijn vader. Het is iets vreemds om over na te denken. Maar in de oudheid was voor een man een van de beste en duidelijkste verwachtingen van onsterfelijkheid en van een betekenisvol voortbestaan na de dood, dat hij zou sterven in de wetenschap dat hij nakomelingen had die zijn naam zouden voortzetten, zijn bezit zouden erven, enzovoort.

Dit was kennelijk nogal belangrijk voor Abram, zoals voor de meesten van hen in die tijd. Hij bezat een vermogen waarop zelfs enkele van de rijkste stamhoofden jaloers konden zijn, maar hij had geen zoon om het aan na te laten. Hij zei: 'Wat heeft het voor

zin, God? U hebt mij een grote beloning beloofd. Ik heb al een grote beloning gekregen, maar wat heb ik eraan? Ik ben een oude man. Ik heb niemand om dit aan na te laten. Ik kan nauwelijks van deze beloning genieten als ik niet weet wat ermee zal gebeuren wanneer ik sterf. Ik heb alleen deze dienaar. Ik kan het aan hem nalaten; hij is een aardige man. Maar elke beloning die U mij geeft, heeft maar heel weinig betekenis als ik geen zoon heb om haar aan na te laten.' Hij zegt:

Verder zei Abram: Zie, mij hebt U geen nageslacht gegeven, en zie, iemand die in mijn huis geboren is, zal mijn erfgenaam zijn.

GENESIS 15:3

En zie, het woord van de Heere kwam tot hem en zei:

Maar zie, het woord van de HEERE kwam tot hem: Deze man zal uw erfgenaam niet zijn, maar iemand die uit uw eigen lichaam voortkomt, die zal uw erfgenaam zijn.

GENESIS 15:4

5

De beloofde zoon en zijn onbekende moeder

Dit is de eerste keer dat Hij heel duidelijk heeft gemaakt dat Abram werkelijk een biologische vader zal worden. Het is waar dat God eerder heeft verwezen naar zijn nakomelingen en zijn nageslacht, maar daarmee zou zijn geadopteerde zoon Lot bedoeld kunnen zijn. Hoewel Lot strikt genomen niet zijn nageslacht is, zou hij wel als zodanig gerekend kunnen worden. Hij maakt heel duidelijk dat de erfgenaam die Abram zal hebben, uit zijn lichaam zal voortkomen.

Let er echter op dat God op dit vroege tijdstip niet heeft genoemd wie de vrouw zou zijn. Hier bleef voldoende onduidelijkheid over bestaan. Abram had op dat moment maar één vrouw, Sarai, dus de veronderstelling is dat het kind via Sarai zou komen, maar dat wordt niet gezegd. Dat laat op een later tijdstip de mogelijkheid open — in feite niet veel later, namelijk in het eerstvolgende hoofdstuk — dat Sarai misschien

niet de moeder is. Aan Abram is alleen verteld dat hij de vader zal zijn. Hem is niet verteld wie de moeder zal zijn. Dit brengt zowel Abram als zijn vrouw op de gedachte dat de moeder misschien iemand anders zou zijn.

Hierin zien we een voorbeeld van voortschrijdende openbaring. God legt Zijn volledige plan niet in één keer aan mensen voor. Dat geldt in algemene zin voor de openbaring van de Schrift. God verwijst vroeg in Genesis in vage bewoordingen naar de Messias. Later in Genesis en later bij de profeten worden daar meer bijzonderheden aan toegevoegd. In de Psalmen staat nog meer, en in het Nieuwe Testament zien we de volledige onthulling.

Zo is het ook met veel onderwerpen, bijvoorbeeld de betekenis van het huwelijk. Die werd in het Oude Testament nauwelijks duidelijk gemaakt. De grondslagen van de latere openbaring die Jezus over dit onderwerp gaf, zijn zeker in het Oude Testament te vinden. Ze zijn zelfs al te vinden in Genesis 2:24, maar in het Oude Testament wordt daar niet nader op ingegaan. Daarom wordt in de wet soepeler met echtscheiding omgegaan dan in het Nieuwe Testament. Polygamie is een mogelijkheid die in het hele Oude Testament min of meer als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Dat is beslist niet zo in het Nieuwe Testament, waar ons door de apostelen en Jezus een hogere opvatting van het huwelijk wordt geopenbaard. Bij morele kwesties, zelfs bij kwesties rond oorlog en bij veel andere kwesties in de Bijbel, spreekt God niet meteen aan het begin Zijn laatste woord. Hij laat mensen geleidelijk tot sommige van die inzichten komen en maakt hun telkens iets meer bekend. Het is:

Want het is gebod op gebod, gebod op gebod, regel op regel, regel op regel, hier een beetje, daar een beetje.

JESAJA 28:10

Zo maakt God Zijn raad aan Zijn volk bekend.

Hier, met betrekking tot Zijn belofte aan Abram, heeft Hij Abram eerder verteld dat hij een bepaald soort nageslacht zal krijgen. Misschien wist Abram niet zo zeker of dit precies letterlijk, lichamelijk nageslacht uit zijn eigen lichaam betekende. Het zou heel goed iemand kunnen zijn die in zijn gezin werd geadopteerd. Het zou niet de eerste keer zijn dat een geadopteerde zoon de erfgenaam van het bezit van zijn vader werd.

Maar nu krijgt hij te horen dat hij inderdaad de lichamelijke vader zal zijn. Maar zoals ik al zei, wordt nog niet vermeld wie de lichamelijke moeder zal zijn. Het antwoord op die vraag wordt pas in hoofdstuk 17 duidelijk gemaakt.

Vers 5:

6

Rechtvaardiging door geloof

Toen leidde Hij hem naar buiten en zei: Kijk toch naar de hemel en tel de sterren, als u ze kunt tellen. En Hij zei tegen hem: Zo talrijk zal uw nageslacht zijn.

GENESIS 15:5

Vers 6 wordt, zoals ik zojuist zei, in het Nieuwe Testament talloze keren aangehaald als een prachtige bewijstekst voor de algemene leer van de rechtvaardiging door geloof. Paulus haalt het minstens tweemaal aan, in Romeinen 4 en Galaten 3. De schrijver van Hebreëen haalt het volgens mij aan, als ik me niet vergis, en Jakobus haalt het aan in Jakobus 2. Het werd duidelijk een belangrijke bouwsteen van de nieuwtestamentische theologie: Abram werd vóórdát de wet werd gegeven rechtvaardig gerekend. En dit wordt voor Paulus belangrijk in Romeinen 4: dit was vóór Mozes, dit was vóór de wet. Abram werd rechtvaardig gerekend, niet op grond van enig werk dat hij verrichtte, maar eenvoudigweg omdat hij geloofde wat God tegen hem zei, omdat hij God geloofde.

Paulus betoogt dat dit betekent dat de wet nooit het middel is geweest waardoor mensen voor God rechtvaardig werden gemaakt. God heeft mensen nooit gerechtvaardigd doordat zij de wet hielden, want deze regeling, waarbij Abraham door zijn geloof werd gerechtvaardigd, ging aan de wet vooraf. In Galaten 3 spreekt Paulus hierover zelfs alsof dit een soort verbondsregeling met God is, waarbij Abrahams rechtvaardiging door geloof deel uitmaakte van een verbondsbelofte. Paulus zegt dat

dit ook op ons van toepassing is, en op iedereen daarna. De wet die vierhonderd jaar later werd gegeven, zegt Paulus, kon het verbond dat tussen Abram en God was gesloten niet tenietdoen.

Dat deel van het verbond met Abraham was rechtvaardiging door geloof. En dat levert opnieuw enkele gegevens op die van belang zijn voor de vraag: wie is het zaad? Wie zijn de begunstigden van het verbond met Abraham? Zijn dat de Joden of zijn dat de christenen? Een deel van het verbond is rechtvaardiging door geloof. Wie heeft geloof? Hebben de Joden geloof? De meesten van hen niet, maar alle christenen hebben dat per definitie. Daarom zien we Paulus opnieuw betogen dat alleen degenen die het geloof van Abraham hebben, werkelijk kinderen van Abraham zijn.

Maar met betrekking tot zijn kinderen zegt Hij dat ze even talrijk zullen zijn als de sterren. Hij neemt hem mee naar buiten, onder de nachtelijke hemel, en zegt, vrij weergegeven: ‘Kun je deze sterren tellen? Nee. Zo zal je nageslacht zijn.’

7

Het enkelvoudige en meervoudige zaad

Hier lopen we tegen het probleem aan van zaad of zaden. In een eerdere les, toen we het over het verbond met Abraham hadden, zagen we dat Paulus in Galaten 3:16 zegt dat de belofte aan Abraham en zijn zaad werd gedaan. Paulus benadrukt dat er niet ‘zaden’ staat, in het meervoud, maar ‘zaad’, in het enkelvoud. Hier is sprake van dubbelzinnigheid en onduidelijkheid, want het woord ‘zaad’ kan in het Hebreeuws, in het nieuwtestamentische Grieks waarin Paulus schreef, en trouwens ook in het Nederlands, de taal waarin wij de Bijbel in vertaling hebben, enkelvoudig of meervoudig zijn.

Wanneer ik tegen de man in de winkel zeg: ‘Ik heb vijftien kilo graszaad nodig’, zeg ik niet ‘graszaden’. Ik zeg ‘graszaad’. Dat betekent dat, hoeveel zaden het ook zijn, ze allemaal zaad zijn. Zaad kan enkelvoudig of meervoudig zijn. Dat geldt in het Hebreeuws waarin het Oude Testament werd opgeschreven, en het geldt in het Grieks waarin Paulus schreef. Dit woord is dubbelzinnig. Je gebruikt hetzelfde woord in dezelfde vorm, of je nu enkelvoud of meervoud bedoelt.

Paulus geeft aan dat de beloften voor Abraham en zijn zaad zijn, en hij benadrukt het enkelvoudige zaad, Christus. Maar er zijn in het Oude Testament beslist momenten waarop 'zaad' voor een meervoud wordt gebruikt, vooral in een geval als dit:

Kun je de sterren tellen? Zo talrijk zullen je nakomelingen zijn.

Wat betekent dat: even talrijk als de sterren? Dat lijkt een meervoudige situatie te zijn.

Zo zijn er ook eerdere momenten. Ik kan ze op dit ogenblik niet allemaal terugzoeken, maar er zijn eerdere momenten, zoals hoofdstuk 13, vers 16. Daar staat:

En Ik zal uw nageslacht maken als het stof van de aarde; als iemand het stof van de aarde zou kunnen tellen, dan zou ook uw nageslacht geteld kunnen worden.

GENESIS 13:16

De New King James vertaalt dit in het meervoud als 'descendants'.

8

Aards en geestelijk nageslacht

Het is duidelijk dat 'zaad' in dat geval meervoudig is. Het gaat over aantallen nakomelingen. Paulus kan dus beslist niet ontkennen dat sommige beloften in zekere zin van toepassing zijn op het meervoudige zaad van Abraham. Het lijkt er vooral op dat aan het meervoudige zaad van Abraham het land wordt beloofd. We weten dat dit zaad via Izak werd geroepen en later via Jakob, zodat het land aan de Joden werd gegeven.

Je zult merken dat de beloften die van toepassing zijn op de zaden, of nakomelingen, meestal te maken hebben met het grondgebied. God heeft het aan de lichamelijke nakomelingen van Abraham gegeven in plaats van aan de lichamelijke nakomelingen van Kanaän. Hij heeft het bijvoorbeeld van de Kanaänieten afgenomen en aan de Abrahamieten, ofwel de Israëlieten, gegeven. Maar als het om het eigenlijke verbond

gaat, om het zegenen van de wereld en dat zij een zegen zouden zijn, enzovoort, dan zegt Paulus dat dit van toepassing is op het zaad, Christus, en op degenen die in Hem zijn.

Tegelijkertijd moet ik erop wijzen dat Paulus het woord 'zaad' hoofdzakelijk als enkelvoud gebruikt, maar dat het ook een meervoudig aspect heeft. Richt je aandacht opnieuw op Galaten 3, waar we deze bespreking vinden, die we een paar bijeenkomsten geleden hebben bekeken. In Galaten 3:16 zegt Paulus:

Welnu, zo zijn de beloften aan Abraham en aan zijn nageslacht gedaan. Hij zegt niet: En aan de nageslachten, alsof er sprake zou zijn van velen; maar van één: En aan uw Nageslacht; dat is Christus.

GALATEN 3:16

Maar dan zegt hij aan het einde van het hoofdstuk, in vers 29, tegen de christenen als collectief:

En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams nageslacht en overeenkomstig de belofte erfgenamen.

GALATEN 3:29

Het is duidelijk dat 'jullie zijn Abrahams zaad' in dit vers zowel enkelvoud als meervoud betekent. Wij zijn één in Christus, en Christus is het zaad. Als wij in Hem zijn, dan zijn wij Hem; wij zijn het zaad, enkelvoud. Maar wij zijn ook afzonderlijke personen, en wij zijn de erfgenamen, meervoud. Paulus erkent dus dat de enkelvoudige en meervoudige elementen hier worden samengevoegd, of vermengd. Maar hij wijst erop dat het zaad, enkelvoud, Christus is, en dat de zaden, meervoud, degenen zijn die in Christus zijn. De erfgenamen van de belofte zijn de mensen in het meervoud. Dat zijn niet degenen die lichamelijk van Abraham afstammen, maar degenen die van Christus zijn. Hij is het ene zaad aan Wie de beloften zijn gedaan. De gedachten zijn nogal geheimzinnig, maar het feit dat Paulus dit naar voren brengt en dat hij een geïnspireerde apostel van Jezus Christus is, betekent dat hij gelijk heeft.

Wat nu de belofte van het land aan Abrahams nakomelingen en de belofte van hun grote aantal betreft: we kunnen zeggen dat de belofte dat zijn nakomelingen zo talrijk zouden zijn als de sterren aan de hemel, van toepassing zou kunnen zijn op de gemeente. Hoewel de Joden zeer talrijk zijn, zijn ze nooit zo talrijk geweest als de sterren aan de hemel. Ze zijn nooit ontelbaar geweest. Op hun hoogtepunt, vóór de Tweede Wereldoorlog, waren er volgens mij twaalf tot vijftien miljoen van hen in de wereld. Er zijn zelfs nooit een miljard Joden geweest. Je kunt ze tellen. Het is een groot aantal, maar ze zijn niet ontelbaar, en zeker niet zo talrijk als de sterren aan de hemel.

Maar als je bij de belofte niet alleen de Joden in aanmerking neemt, maar ook de heidenen die in Christus geloven, dan kun je wat dat betreft ook de biologische Arabieren meetellen, en die zijn zeer talrijk. Daar zouden er een miljard van kunnen zijn. Je hebt de Joden, je hebt de Arabieren en je hebt christenen die in een andere zin het zaad van Abraham zijn. Dan heb je werkelijk een aantal mensen dat je nooit zou kunnen tellen. Het zou bijna onmogelijk zijn om hen allemaal te herkennen, zelfs als je hen zag, eenvoudigweg omdat sommigen van hen alleen in geestelijke zin, door hun verbondenheid met Abraham, tot zijn zaad behoren. Maar je zou naar waarheid kunnen zeggen dat het, als je de christenen bij het aantal meetelt, een ontelbaar aantal is, omdat niemand zeker weet hoeveel christenen er zijn.

9

De voorwaardelijke landbelofte

Wat de belofte betreft dat de nakomelingen het land zouden krijgen, heb ik in een van onze eerdere lezingen geprobeerd aan te tonen dat de belofte van het land voorwaardelijk was. Het land werd voor eeuwig aan de Joden gegeven, op voorwaarde. Je zou kunnen zeggen: 'Dat klinkt alsof je jezelf tegenspreekt. Het is óf voor eeuwig en onvoorwaardelijk, óf het is niet voor eeuwig en is voorwaardelijk.' Nee, het is voor eeuwig, op voorwaarde. Dat wil zeggen: zolang je aan de voorwaarden voldoet, is het voor eeuwig. God zal Zich altijd aan Zijn kant van de overeenkomst houden, en daarom zal Hij die niet intrekken. Hij sloot geen verbond dat op die en die datum, een

bepaald aantal jaren later, zou aflopen. Deze belofte had geen vervaldatum. De vervaldatum was het moment waarop je niet langer aan de voorwaarden voldeed. Toen was het natuurlijk niet langer van jou.

Hij maakte hun heel duidelijk dat Hij het land van hen zou afnemen als zij Zijn verbond schonden. Het is Zijn land; zij pachten het van Hem. Als zij hetzelfde doen als de Kanaänieten deden, zal het land hen uitspuwen, net zoals het vóór hen de Kanaänieten heeft uitgespuwd. Dus wanneer God zegt:

Ik zal aan u en uw nageslacht na u het land waar u vreemdeling bent, heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven. Ik zal hun tot een God zijn.

GENESIS 17:8

dan ligt daar natuurlijk in besloten: ‘Als jullie je voor eeuwig aan het verbond houden, zal Ik Mij voor eeuwig aan deze belofte houden.’

Het is een beetje zoals wanneer een stel trouwt en ze elkaar beloven trouw te zijn, en voor elkaar te zorgen en elkaar lief te hebben totdat de dood hen scheidt. Niemand noemt daarbij ooit voorwaarden in zijn huwelijksgeloften. Ze zeggen nooit: ‘Tenzij je natuurlijk overspel pleegt.’ Het zou nogal smakeloos zijn om op een bruiloft te zeggen: ‘Nou, ik zal je trouw zijn, tenzij je overspel tegen mij pleegt.’ Zulke kwesties breng je op een bruiloft niet ter sprake. Er wordt van uitgegaan dat je dat niet gaat doen. Je zou mij deze beloften niet doen als je van plan was dat te doen. Maar het wordt niet uitgesproken. De Bijbel maakt volgens mij duidelijk dat, als een van beide partijen wel overspel pleegt, er een grond voor echtscheiding is, hoewel die grond niet in de huwelijksgeloften werd genoemd. Hij ligt erin besloten.

Wanneer iemand zegt: ‘Ik zal bij je blijven en je liefhebben totdat de dood ons scheidt’, betekent dit natuurlijk: tenzij je mij voor iemand anders verlaat. Dan beschouw ik mijzelf niet als verplicht om jou trouw te blijven terwijl jij ergens anders met iemand anders getrouwd bent. Dat wordt niet uitgesproken. Het is een voorwaarde die in de geloften besloten ligt. In dit alles zijn voorwaarden. God zegt:

Want al het land dat u ziet, zal Ik voor eeuwig aan u en uw nageslacht geven.

GENESIS 13:15

waarbij natuurlijk wordt aangenomen dat jullie voor altijd bij Mij blijven. Maar zodra jullie Mijn verbond met Mij verbreken, neem Ik het land van jullie af.

Je moet niet denken dat dit onvoorwaardelijke beloften zijn. Er zijn geen onvoorwaardelijke beloften in de Bijbel. God Zelf zei:

Het ene ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het weg zal rukken, af zal breken en zal doen ondergaan. Bekeert zich dat volk waarover Ik die uitspraak heb gedaan echter van zijn kwaad, dan zal Ik berouw hebben over het kwade dat Ik het dacht aan te doen. Het andere ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het zal bouwen en planten. Doet het echter wat kwaad is in Mijn ogen door niet te luisteren naar Mijn stem, dan zal Ik berouw hebben over het goede waarmee Ik zei het goed te doen.

JEREMIA 18:7-10

Dat is een categorie binnen Gods beleid: er zijn geen onvoorwaardelijke beloften. Als iemand daaraan twijfelt, zou ik aanraden Jeremia 18, vers 7 tot en met 10, te lezen, waar God dat heel duidelijk maakt.

10

Abrams geloof en het verbondsritueel

Nu zegt Hij wel dat het nageslacht van Abram zal zijn als de sterren aan de hemel, en Abram geloofde dit. Zijn geloof in de Heere werd hem tot gerechtigheid gerekend. Daarmee wordt dus het precedent geschapen dat zij die rechtvaardig voor God zullen zijn, mensen moeten zijn die Hem geloven. Door te geloven worden ze als rechtvaardig gerekend, zoals Abram.

Toen zei Hij tegen hem, in vers 7:

Verder zei Hij tegen hem: Ik ben de HEERE, Die u uit Ur van de Chaldeeën geleid heeft, om u dit land te geven om het in bezit te hebben.

GENESIS 15:7

En hij zei:

Hij zei: Heere HEERE, waardoor zal ik weten dat ik het in bezit zal krijgen?

GENESIS 15:8

Toen zei Hij tegen hem:

Hij zei tegen hem: Haal voor Mij een driejarige jonge koe, een driejarige geit, een driejarige ram, een tortelduif en een jonge duif.

GENESIS 15:9

Toen bracht hij die allemaal bij Hem, sneed ze middendoor en legde de helften zo neer dat elk stuk tegenover het andere lag. Maar de vogels sneed hij niet middendoor. En toen de gieren op de kadavers neerstreken, joeg Abram ze weg.

Toen de zon op het punt stond onder te gaan, viel er een diepe slaap over Abram. En zie, een verschrikking van grote duisternis overviel hem. Toen zei Hij tegen Abram:

Toen zei God tegen Abram: Weet wel dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet van hen is; zij zullen hen dienen en men zal hen vierhonderd jaar onderdrukken. Maar ook zal Ik over het volk dat zij zullen dienen, rechtspreken en daarna zullen zij met veel bezittingen wegtrekken. Maar ú zult in vrede tot uw vaders heengaan; u zult in goede ouderdom begraven worden. De vierde generatie zal hier terugkeren, want de maat van de ongerechtigheid van de Amorieten is tot nu toe niet vol.

GENESIS 15:13-16

En het gebeurde, toen de zon was ondergegaan en het donker was geworden, dat er, zie, een rokende oven en een brandende fakkel verschenen die tussen die stukken doorgingen. En op diezelfde dag sloot de Heere een verbond met Abram en zei:

Op die dag sloot de HEERE een verbond met Abram, en zei: Aan uw nageslacht heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat: de Kenieten, de Kenezieten, de Kadmonieten, de Hethieten, de Ferezieten, de Refaïeten, de Amorieten, de Kanaänieten, de Girgasieten en de Jebusieten.

GENESIS 15:18-21

11

De landbelofte zichtbaar bevestigd

Dit hoofdstuk bevat natuurlijk twee beloften. De ene is dat Abram nageslacht uit zijn eigen lichaam zal krijgen, en dat nageslacht zal uiteindelijk zo talrijk zijn als de sterren. De andere heeft te maken met Zijn herbevestiging dat het land door het nageslacht van Abram bewoond zal worden. Dit was eerder al tegen Abram gezegd, in hoofdstuk 12. God had gezegd:

Toen verscheen de HEERE aan Abram en zei: Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven. Toen bouwde hij daar een altaar voor de HEERE, Die hem verschenen was.

GENESIS 12:7

In hoofdstuk 12, vers 7, verscheen de Heere aan Abram en zei:

Ik zal dit land aan je nakomelingen geven.

En dus bouwde hij daar een altaar.

Wat hier gebeurt, is eenvoudig dat er iets meer wordt aangegeven over de grenzen van het land waarover Hij spreekt en dat zij zullen beërven, en dat de belofte met een zichtbaar teken wordt herbevestigd. Wanneer God zegt:

Ik ga dit land aan je nakomelingen geven, zegt Abram:

Hoe weet ik dat?

Dat klinkt niet erg vertrouwend. We hebben zojuist gehoord dat hij de Heere geloofde en dat het hem tot gerechtigheid werd gerekend. Nu stelt hij God daarover vragen.

Ik neem niet aan dat Abram werkelijk niet geloofde. Misschien had hij op dat moment enige twijfel, of misschien had hij op dat moment geen twijfel. Misschien wilde hij een zichtbaar teken. God deed soms dingen op een zichtbare manier voor hem, zoals toen Hij in Melchizedek verscheen en hem zegende. Het is mogelijk dat Abram eenvoudigweg niet veel zag. Hij zag niet veel van God. God verscheen maar zelden aan

hem. De rest van de tijd zwierf hij gewoon rond in een land dat op geen enkele manier van hem leek te zijn, en het zag er ook niet erg naar uit dat het ooit van hem zou worden. Misschien dacht hij: ‘God, het zou enorm helpen als U mij een of ander teken gaf waaraan ik me iets meer kon vasthouden dan alleen aan het gesproken woord.’ Christenen zouden God moeten kunnen vertrouwen en Hem op Zijn woord moeten kunnen geloven zonder zulke tekenen. Maar God is soms bereid aan zwak geloof tegemoet te komen, en dat deed Hij hier.

12

Dieren snijden bij een verbondssluiting

God zei: ‘Dit moet je doen. Neem een driejarige jonge koe,’ vers 9,

Hij zei tegen hem: Haal voor Mij een driejarige jonge koe, een driejarige geit, een driejarige ram, een tortelduif en een jonge duif.

GENESIS 15:9

We lezen dat hij de grotere dieren doormidden sneed. De vogels waren te klein, dus die sneed hij niet in tweeën. Hij legde de stukken van de grotere dieren tegenover elkaar, met enige ruimte ertussen. Later lezen we natuurlijk dat er in vers 17 een brandende oven en een rokende fakkel tussen de stukken door gingen.

Dit klinkt ons heel vreemd in de oren, maar in die tijd was het niet erg vreemd. Het was onder volken in het oude Midden-Oosten een vrij gebruikelijke manier om een verbond te bekrachtigen. Er is een Babylonische inscriptie gevonden met daarin een daadwerkelijk verbond tussen de ene persoon en een andere persoon die Mati’ilu heette. Er stond zoiets als: ‘Als ik, Mati’ilu, mij niet houd aan het verbond dat ik vandaag sluit, dan is deze dij van dit dier, die is afgescheurd, de dij van Mati’ilu, die afgescheurd zal worden als ik mij niet aan mijn verbond houd.’

Er stonden soortgelijke dingen in over verschillende delen van het dier en over de manier waarop het dier was verminkt: ‘Laat mij zo verminkt worden als ik mij niet aan mijn verbond houd.’ Uit zulke gevallen is bekend dat het doormidden snijden van

dieren er doorgaans door werd gevolgd dat de twee partijen die het verbond sloten ertussendoor liepen. De veronderstelling was, of misschien werd er doorgaans zelfs gezegd: 'Als ik mij niet houd aan het verbond dat ik hier vandaag sluit, zal ik net als deze dieren doormidden worden gesneden. Wat deze dieren door mijn handen is aangedaan, is wat ik over mijzelf afroep als ik mij niet aan dit verbond houd.'

Deze mondelinge of symbolische manier om zo'n vloek over zichzelf af te roepen, werd uitgevoerd doordat beide partijen van het verbond tussen de delen van het dier door liepen. In een latere periode van de Joodse geschiedenis riepen ze eenvoudig mondeling een vloek over zichzelf af. In het Oude Testament kom je vaak tegen dat iemand zegt:

De Heer mag me dit en nog veel ergers aandoen als ik niet zus en zo doe, waarbij datgene wat hij noemde iets was wat hij beloofde te doen. We lezen niet wat ze zeiden dat de Heere hun moest aandoen. Veel geleerden denken dat de uitspraak gepaard ging met een of ander gebaar, misschien door met een vinger langs de keel te strijken om aan te geven dat iemands keel werd doorgesneden. Degene die het gebaar maakte, zei dan: 'Laat de Heere mij dit en nog erger aandoen als ik mij niet aan mijn verbond houd.'

Een vloek of een verschrikkelijk oordeel over zichzelf afroepen voor het geval ze hun eigen verbond zouden verbreken, was hun manier om te bevestigen dat ze hun belofte oprecht meenden. Maar dieren doormidden snijden was een oudere manier om een soortgelijke zelfopgelegde vloek uit te spreken: 'Laat mij net als deze dieren doormidden worden gesneden als ik mij niet aan dit verbond houd.'

13

Abrams wachten en profetische duisternis

Abram nam de dieren. Uit vers 5 en 6 lijkt naar voren te komen dat het nacht was, omdat God Abram mee naar buiten nam, onder de sterren. Maar het bijeenbrengen van deze dieren moet de volgende dag hebben plaatsgevonden, samen met het opzetten van het altaar en al het andere wat hij deed. Want we zien in vers 12 dat er

duisternis over hem begint te komen wanneer de zon ondergaat. Hij verzamelt deze dieren dus de volgende dag en snijdt ze zoals hij dat doet, maar toch wist hij niet wat hij ermee moest doen.

Als hij en God samen tussen deze stukken door zouden lopen om Gods verbond te bekrachtigen, dan moest God blijkbaar verschijnen. Gewoonlijk werden verbonden tussen twee mannen gesloten. Ze sneden de dieren in stukken en liepen er vervolgens tussendoor als symbool dat ze zichzelf aan het verbond bonden. Maar als Abram en God samen een verbond zouden hebben, moest God verschijnen om tussen de stukken door te lopen, en Abram moest eenvoudig wachten tot Hij verscheen.

Blijkbaar duurde het wachten langer dan verwacht. Uiteindelijk begonnen er gieren neer te dalen die aan deze kadavers probeerden te pikken. God was nog niet verschenen. De kadavers lagen in de zon te ontbinden en de gieren kwamen naar beneden, dus Abram joeg ze weg. Hij moest de gieren weggagen.

Dan staat er in vers 12:

En het gebeurde, toen de zon bijna onderging, dat er een diepe slaap op Abram viel. En zie, een grote, schrikwekkende duisternis viel op hem.

GENESIS 15:12

Nu geloof ik dat dit gevoel van verschrikking en duisternis dat over zijn geest kwam, de profetische last was. Over profeten in de Schrift wordt gezegd dat zij de last van de Heere droegen. Wat Gods hart bezwaarde, ging ook hun hart bezwaren. Zij deelden in Gods last, omdat Hij Zijn Geest op hen legde. Trouwens, wij hebben nu allemaal Zijn Geest op ons, en misschien ken je zelf vaak de last van de Heere. Je voelt het verdriet dat God over bepaalde situaties voelt. Je voelt de boosheid die Hij over bepaalde situaties voelt. In vroeger tijden was dat uitsluitend het voorrecht van profeten. Zij hadden Zijn Geest en Zijn last op zich.

Later, in hoofdstuk 20, wordt Abram een profeet genoemd. Hoewel hij maar heel weinig profeteerde zoals wij ons dat voorstellen, kwam dat misschien eenvoudig doordat hij, net als de profeten na hem, de last van de Heere droeg. Dit gevoel van

verschrikking en deze duisternis begonnen hem te overvallen, en hij viel in slaap.

Er wordt niet uitgelegd waarom hij die verschrikking voelde. Toen ik jonger was en dit las, dacht ik dat hij waarschijnlijk verschrikt was omdat hij in slaap viel en besepte dat er niemand wakker zou zijn om de gieren weg te jagen. De gieren zouden er dan misschien met de stukken vandoor gaan voordat God kwam. Hij dacht: 'Ik val in slaap. Ik kan dit niet doen. Ik zal in slaap vallen, en dan krijgen de gieren de karkassen.'

Maar ik denk niet langer dat dit daar de kwestie was. Ik denk dat de verschrikking en de grote duisternis die over hem kwamen, een geestelijke ervaring vormden. Die werd onmiddellijk daarna verklaard door een profetische godsspraak die God hem gaf, waarschijnlijk in zijn slaap, hoewel hij misschien wakker was toen God tot hem sprak.

Er staat in vers 13:

14

Vierhonderd jaar verdrukking in Egypte

Toen zei God tegen Abram: Weet wel dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet van hen is; zij zullen hen dienen en men zal hen vierhonderd jaar onderdrukken.

GENESIS 15:13

Wij weten, omdat wij later leven dan Abram, dat dit gebeurd is. De Joden, de nakomelingen van Abram, gingen naar Egypte. Daar werden zij slaven. Daar werden zij onderdrukt. Daar werden zij vierhonderd jaar lang heel slecht behandeld voordat God hen bevrijdde.

Vers 14 zegt:

Toen zei God tegen Abram: Weet wel dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land dat niet van hen is; zij zullen hen dienen en men zal hen vierhonderd jaar onderdrukken. Maar ook zal Ik over het volk dat zij zullen dienen, rechtspreken en daarna zullen zij met veel bezittingen wegtrekken. Maar ú zult in vrede tot uw vaderen heengaan; u zult in goede ouderdom begraven worden. De vierde generatie zal hier terugkeren, want de maat van de ongerechtigheid van de Amorieten is tot nu toe niet vol.

GENESIS 15:13-16

Dat gebeurde natuurlijk later, in de dagen van Mozes, die toevallig degene was die dit verhaal optekende. God vervulde Zijn belofte zo'n vierhonderd jaar of meer later, in de dagen van Mozes. De Joden trokken uit om het land Kanaän van de Kanaänieten in bezit te nemen.

Maar God zegt tegen Abram:

En wat jou betreft: jij zult in vrede naar je voorouders gaan. Je zult op hoge leeftijd worden begraven. Maar in de vierde generatie zullen zij hier terugkeren. In dit geval lijkt 'generatie' eeuw te betekenen. Een generatie werd in die tijd misschien beschouwd als een periode van een eeuw, want Hij heeft al vierhonderd jaar genoemd.

Dat wil zeggen dat de Joden uit Egypte zouden komen, uit hun slavernij, en weer naar het land Kanaän zouden komen.

Zij zouden dat doen met getrokken zwaarden. Zij zouden dat doen als krijgers die het land van de Kanaänieten veroverden en Gods oordeel over de Kanaänieten brachten. God zegt:

In de vierde generatie zullen ze hier terugkomen, want de zonden van de Amorieten hebben hun hoogtepunt nog niet bereikt. ‘Amorieten’ is hier een andere benaming voor Kanaänieten.

15

Uitstel van het oordeel over Kanaän

Wat God zegt, is dat de Kanaänieten onder het oordeel zullen vallen. De Amorieten zullen door de zwaarden van de Joden geoordeeld worden wanneer die binnenkomen, hen veroveren, hen afslachten en hun land afnemen. Maar dit zal worden uitgesteld.

Bedenk wat deze hele gebeurtenis op gang bracht. God zei:

Op die dag sloot de HEERE een verbond met Abram, en zei: Aan uw nageslacht heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat:

GENESIS 15:18

Dat betekent dat zij het van de Kanaänieten zouden moeten afnemen. Abram zei: ‘Hoe weet ik dat?’ Hij zei: ‘Goed, laten we dit kleine ritueel hier uitvoeren.’ En dus sneden ze die stukken en zo verder.

De boodschap die God voor Abram had, was dat het zou gebeuren, maar dat het zou lijken alsof het niet gebeurde. Zijn nakomelingen zouden dit land namelijk niet meteen innemen. Zij zouden in een land zijn dat zij niet kenden, in Egypte. Hij noemt Egypte niet, maar het bleek Egypte te zijn, en dat vierhonderd jaar lang. Het zou lijken alsof zij nooit zouden komen om dit land te veroveren. Het zou lijken alsof God nooit zou komen om het in hun hand te geven.

Er zou een uitstel van vierhonderd jaar zijn. Het doel van dit uitstel was dat de Kanaänieten, die op dat moment geoordeeld zouden worden, nog niet rijp waren voor het oordeel. De ongerechtigheid van de Amorieten was nog niet vol. Hier zien we een

geweldige goedgunstigheid en barmhartigheid van God. We weten dat de Kanaänieten afgodenaanbidders waren, kinderen offerden en losbandige orgieën hielden als vorm van aanbidding. Toch zegt God: ‘Maar ze zijn nog niet helemaal rijp voor het oordeel.’

In feite gaf Hij de Kanaänieten nog vierhonderd jaar om zich te bekeren voordat Hij de Joden binnenbracht om hen te veroveren en te oordelen. Dat is Gods barmhartigheid en geduld met een verdorven volk als de Kanaänieten. Maar God weet wanneer de ongerechtigheden van een samenleving zo vol zijn dat Hij het niet langer kan verdragen en Hij het oordeel over hen moet brengen. De Kanaänitische samenleving was nog niet helemaal op dat punt. Daarom zou hun oordeel worden uitgesteld en zou het ongeveer vierhonderd jaar duren voordat het nageslacht van Abram het land in bezit nam, zo wordt hem verteld.

16

Het wachten en de gieren als symbolen

Het is mogelijk dat het kleine ritueel waarbij Abram wachtte tot God bij die kadavers verscheen, terwijl de gieren neerstreken om ervan te eten en Abram ze moest weggagen, ook een betekenis had. Waarom wachtte God? Waarom verscheen God niet meteen? Waarom liet God Abram wachten? Heel mogelijk was dat bedoeld om precies datgene uit te beelden waar de boodschap over ging: Je verwacht dat Ik verschijn en Mijn verbond nakom. Je verwacht dat Ik verschijn en tussen deze stukken doorga, en dat zal Ik doen, maar niet onmiddellijk. Het zal langer duren dan je denkt. Je hebt de stukken klaargelegd. Je denkt dat het tijd is dat Ik verschijn, maar Ik zal niet zo snel verschijnen als je denkt. Het zal lang wachten worden.

De gieren die neerstreken en die Abram moest weggagen, zouden mogelijk de Egyptenaren zelf kunnen voorstellen. Zij zouden de Joden onderdrukken voordat God zou verschijnen om hen te bevrijden. Zoals Abram de gieren wegjoeg, zo zou God de vijanden van de Joden weggagen, hen uit hun handen bevrijden en Zijn beloften aan hen vervullen. Ik wil hier niet meer in lezen dan ermee bedoeld wordt, maar volgens mij moet er een reden zijn waarom Abram moest wachten. Als het normaal was dat je moest wachten, zou er waarschijnlijk geen reden zijn om dat kleine gebeuren te vermelden, met het weggagen van de gieren en dat alles. Het lijkt erop dat God Zijn

verschijning uitstelde om symbolisch deze gedachte over te brengen: Er zal een vertraging zijn voordat Ik verschijn om jouw volk uit Egypte te bevrijden, hen het Beloofde Land binnen te brengen en de beloften te vervullen die Ik je vandaag doe.

Ik geloof dat Abram, toen hij deze verschrikking en geestelijke duisternis over zich heen begon te voelen komen, iets begon te voelen van het verdriet en de verschrikking van zijn eigen nakomelingen, die vierhonderd jaar lang onder de hiel van de Egyptenaren verdrukt zouden worden. Waarschijnlijk begreep hij dat niet totdat God het in de volgende verzen uitlegde. Die verschrikkelijke last die op zijn nakomelingen zou komen, werd volgens mij voor een deel op zijn geest gelegd. Zo kon hij profetisch weten wat zijn nakomelingen zouden moeten doorstaan voordat God vierhonderd jaar later zou verschijnen om hen uit te leiden.

Er zijn hier verschillende dingen die waarschijnlijk allemaal dezelfde zaak uitdrukken. Eén daarvan is Gods duidelijke uitleg, die in de verzen 13 tot en met 16 staat. Hij legt het gewoon duidelijk uit: Het zal vierhonderd jaar duren. Je nakomelingen zullen ergens anders zijn, daarna zullen ze hier terugkomen en zullen Wij de Amorieten oordelen. Dan zal het de juiste tijd zijn. Nu is het nog niet de juiste tijd. Maar de verschrikking van grote duisternis die in vers 12 over Abram kwam, is heel mogelijk een symbolische manier waarop Abram ertoe werd gebracht daar iets van te voelen. Zelfs daaraan voorafgaand zouden de ritueel neergelegde stukken van de dieren en het feit dat God niet zo snel verscheen als Abram Hem verwachtte, een andere manier kunnen zijn om symbolisch de vertraging uit te beelden die doorstaan zou moeten worden voordat God deze verbondsbelofte om het land aan Abrams nageslacht te geven werkelijk zou nakomen.

17

De oven en fakkel volgens commentatoren

Toen God in vers 17 daadwerkelijk verscheen, staat er:

En het gebeurde dat de zon onderging en het donker werd; en zie, er was een rokende oven en een brandende fakkel, die tussen die stukken doorging.

GENESIS 15:17

Vervolgens verwoordt God de bepalingen van het verbond en de grenzen en dergelijke van het land dat hem gegeven zou worden.

De uitleg van deze rokende oven en brandende fakkel is tamelijk gangbaar geworden. De meeste evangelischen lijken van mening te zijn dat de oven God de Vader voorstelt en de fakkel Jezus de Zoon. Ik kan geen enkele uitstekende reden bedenken om die identificatie te maken, maar dat zegt vrijwel iedere commentator. Misschien zeggen ze het eenvoudigweg bij gebrek aan een betere manier om het verschijnsel te verklaren. Ik ken geen enkele andere plaats in de Bijbel waar God een rokende oven wordt genoemd, en ik ken beslist geen plaats waar Jezus als een brandende fakkel wordt beschreven.

Bij gebrek aan een andere verklaring hebben geleerden vaak gezegd dat dit God de Vader en God de Zoon voorstelt, Die tussen de stukken doorgaan. De betekenis daarvan zou zijn dat Abraham, die een van de partijen bij het verbond is, niet persoonlijk tussen de stukken door hoeft te gaan. Zij zeggen dat de betekenis is dat normaal gesproken beide partijen die samen een verbond aangingen tussen de stukken door zouden gaan. Daarmee gaven ze aan dat ze allebei verplichtingen hadden waaraan ze binnen het verbond moesten voldoen. Maar dat God in dit geval niet van Abram eist dat hij ertussendoor gaat, zou erop wijzen dat Abram geen verplichtingen heeft en dat dit onvoorwaardelijk voor Abram vervuld zal worden.

God de Vader en God de Zoon gingen Zelf tussen de stukken door. Daarmee zeiden Ze dat de volledige verplichting om deze belofte te vervullen bij de Godheid ligt, aan de kant van God en Jezus. De Vader en Jezus komen onderling overeen en sluiten samen een verbond om deze beloften aan Abram te vervullen. Abram hoeft niets te doen. Hij hoeft niet eens tussen de stukken door te gaan. De vervulling ervan berust uitsluitend op Gods trouw.

Als je bent zoals ik, zeg je misschien: ‘Ik weet niet zo zeker of dit dat betekent.’ Maar als je genoeg commentaren leest, zul je overweldigd raken door het aantal mensen dat zegt dat het dat betekent. Er is eenvoudigweg geen bewijs in de Schrift dat het ook maar zoiets betekent, al zou dat wel kunnen. Ik denk dat er wat de betekenis betreft nog andere mogelijkheden zijn. De rokende oven, zoals het hier in de New King James is vertaald, wordt in de King James Version een ‘smoking furnace’ genoemd. Het is interessant dat God op twee plaatsen in de Schrift, in Deuteronomium en later in Jeremia, zegt dat Hij de Joden uit Egypte heeft geleid, uit de ijzeroven. Als ik mijn andere Bijbel bij me had, zouden de verwijzingen in de kantlijn staan en zou ik ze je kunnen geven. Maar als je een concordantie hebt, kun je ze gemakkelijk vinden. Zoek ‘ijzeroven’ of ‘oven’ op, en je zult al snel vinden dat God in Deuteronomium en Jeremia terugverwijst naar de slavernij in Egypte als een ijzeroven, de verdrukking waarin Zijn volk verkeerde.

18

Gevangenschap en bevrijding als verklaring

God heeft zojuist verwezen naar de profetie over vierhonderd jaar in Egypte. Daarom bestaat de mogelijkheid — ik kan daar niet stellig over zijn — dat de oven of de rokende oven juist de gevangenschap voorstelt die God zojuist heeft voorzien. Maar wat zou een brandende fakkel dan voorstellen? Misschien biedt de Schrift ook enige hulp bij het beantwoorden van die vraag.

Kijk naar Jesaja 62. Jesaja, hoofdstuk 62, vers 1, zegt:

Omwille van Sion zal ik niet zwijgen, omwille van Jeruzalem zal ik niet stil zijn, totdat haar gerechtigheid opkomt als een lichtglans, en haar heil als een brandende fakkel.

JESAJA 62:1

Interessant genoeg zegt de King James Version in de passage in Genesis die we lezen, dat men een ‘smoking furnace’ en een ‘burning lamp’ tussen de stukken door zag gaan.

In Jesaja 62, vers 1, wordt het behoud van Gods volk — en in Jesaja 62 gaat het waarschijnlijk om hun bevrijding uit de Babylonische gevangenschap, een latere gevangenschap naast hun gevangenschap in Egypte — beschreven als een lamp die brandt. Het is niet al te vergezocht, en ik draag dit alleen als mogelijkheid aan. Maar het lijkt mij minstens even waarschijnlijk als de andere uitleg dat de rokende oven de vierhonderd jaar gevangenschap voorstelt, de ijzeroven waaruit God hen zou bevrijden, en dat de lamp die brandt, of de brandende fakkel, Gods behoud of bevrijding van Zijn volk voorstelt.

Waarom zou het zo genoemd worden? Ik weet het niet. Waarom noemt Hij hun behoud een lamp die brandt? Ik weet niet echt in welk opzicht het daarop lijkt. Misschien komt het doordat een lamp licht geeft en een getuigenis is, en Gods behoud van Zijn volk een zichtbare werkelijkheid wordt die de volken licht geeft. Ik doe maar een gok, maar het enige wat ik kan zeggen is dat God die term inderdaad gebruikt. Zijn redenen om die te gebruiken zijn niet helemaal duidelijk, maar het lijkt geen twijfel dat Hij hem in Jesaja 62, vers 1, gebruikt: het behoud van Gods volk, hun bevrijding, wordt vergeleken met een lamp die brandt.

Abram ziet tussen deze stukken een brandende oven of rokende oven doorgaan, en een fakkel of lamp die brandt. Beide kunnen symbolen zijn waarnaar elders in de Schrift wordt verwezen als de gevangenschap in Egypte en Gods bevrijding daaruit. Dit zou in de Torah een herhaling zijn van wat God zojuist had gezegd: dat de Joden vierhonderd jaar in gevangenschap zouden zijn en daarna bevrijd zouden worden.

Het is mogelijk dat deze elementen, de verdrukking van Gods volk en Gods bevrijding, symbolisch tussen de stukken doorgaan om te zeggen dat ze met elkaar verbonden zijn. Overal waar Gods volk verdrukt wordt, is Gods bevrijding onvermijdelijk. Gods bevrijding is beloofd. Gods bevrijding is onlosmakelijk verbonden met de verdrukking van Gods volk. Overal waar zij verdrukt worden, kunnen zij ook uitzien naar de bevrijding van de Heere. Dat zou specifiek van toepassing zijn op de gevangenschap in Egypte waar zojuist over gesproken werd.

Ik besef dat ik de enige ben van wie ik ooit gehoord heb dat hij dit hierover zegt. Iedere andere commentator die ik ken, zegt dat dit de Vader en de Zoon voorstelt, Die tussen de stukken doorgaan. Dus als je in goed gezelschap wilt verkeren, wil je misschien die opvatting aanhangen. Maar is er enige Bijbelse grond om te zeggen dat dit de juiste opvatting is? Het ligt volkomen open.

Enkele jaren geleden, toen ik hierover onderwijs gaf, besepte ik dat ik die beelden van elders uit de Schrift kende. Gezien het feit dat de profetie over de gevangenschap in Egypte gaat, en dat juist die beelden later voor datzelfde verschijnsel worden gebruikt, kwam het bij me op dat dit misschien de betekenis is van het visioen dat hij kreeg.

God heeft beloofd dat Abrams nakomelingen het land zullen krijgen, maar Hij heeft ook beloofd dat dit niet meteen zal gebeuren. Eerst zullen zij heel lange tijd gevangen zijn in een vreemd land. Maar wanneer de ongerechtigheid van de Amorieten vol is, zal God Abrams volk terugbrengen en zullen zij het land in bezit nemen van al deze Kanaänitische volken die in vers 18 tot en met 21 genoemd worden.

19

Sarais plan om via Hagar een zoon te krijgen

Nu hoofdstuk 16:

Sarai, de vrouw van Abram, had hem geen kinderen gebaard. Zij had een Egyptische slavin die Hagar heette. Sarai zei: Zie toch, de HEERE heeft mij ervan weerhouden kinderen te krijgen.

GENESIS 16:1-2

Ga alsjeblieft naar mijn slavin; misschien kan ik via haar kinderen krijgen. En Abram luisterde naar Sarai. Toen nam Sarai, de vrouw van Abram, haar Egyptische slavin Hagar en gaf haar als vrouw aan haar man Abram, nadat Abram tien jaar in Kanaän had gewoond. Hij sliep met Hagar en ze raakte zwanger. Toen ze merkte dat ze zwanger was, begon ze op haar meesteres — daarmee wordt Sarai bedoeld — neer te kijken. Toen zei Sarai tegen Abram: Het is jouw schuld dat mij dit wordt aangedaan. Ik heb mijn slavin aan jou gegeven, maar toen ze merkte dat ze zwanger was, begon ze op me neer te kijken. Laat de Heer oordelen tussen jou en mij. Abram zei tegen Sarai: Je slavin is in jouw handen. Doe met haar wat je wilt. Sarai behandelde haar daarna zo hard dat ze voor haar vluchtte.

Hier valt heel wat over te zeggen. Het was goed om eerst zo'n groot gedeelte te lezen voordat we er commentaar op geven, want we zien hier iets van Abrams manier van leidinggeven binnen zijn gezin. Hij is geen erg krachtige leider. Hij is een zachtmoedig mens. Die zachtmoedigheid zagen we ook toen hij met Lot te maken had. Hij had boos op Lot kunnen worden omdat die problemen in de familie veroorzaakte, en hij had hem helemaal uit het land kunnen zetten. Maar hij liet hem ruimhartig zelf een gebied kiezen. Daardoor leek hij door God gezegend te worden. Maar soms moet zachtmoedigheid opzij worden gezet wanneer het tijd is om gezag uit te oefenen.

20

Abrams zwakke leiding in zijn gezin

In de jaren dat ik ongehuwd was en iedere vorm van gezag over anderen altijd uit de weg ging, vond ik het heel gemakkelijk om zachtmoedig te zijn. Het was zelfs gemakkelijker om dat wel te zijn dan niet. Het was veel gemakkelijker om anderen hun zin te geven, niet op mijn eigen mening aan te dringen en niet voor mezelf op te komen. Ik heb dat altijd als iets Christusachtigs beschouwd, en eerlijk gezegd doe ik dat nog steeds. Maar het was moeilijk om die omschakeling te maken toen ik gezag kreeg dat ik moest uitoefenen, en een vrouw en een gezin aan wie ik leiding moest geven. Ik zou liever gewoon zeggen: 'Doe wat je wilt. Doe het maar op jouw manier. Het is misschien niet wat ik liever zou willen, maar ik kan ermee leven.'

Het was moeilijk voor mij om de overgang te maken van de zachtmoedigheid die ik als ongehuwde in al mijn relaties in praktijk bracht: laat iedereen gewoon zijn eigen zin krijgen, en ik neem wel de restjes die overblijven. Ik vind het prima. Ik beschouwde het niet als een offer. Het was gewoon een gemakkelijke manier van doen. Misschien was het van mijn kant zelfs luiheid, omdat dit gemakkelijker was dan er ruzie over te maken. Ik liet mensen gewoon hun zin krijgen en nam aan wat God mij als gevolg daarvan gaf. Zo zag zachtmoedigheid er volgens mij uit.

Maar nu ik het hoofd van een gezin ben, moet ik wat dit betreft tegen mijn eigen neigingen ingaan. Soms moet ik zeggen: 'Mijn vrouw en mijn kinderen zouden misschien liever dit willen, maar ik heb het gevoel dat God wil dat wij X doen, en daar zal ik op moeten aandringen. Ik moet dat eisen, zelfs als zij het niet leuk vinden, want ik hoor hier het hoofd te zijn. Ik hoor de leiding te nemen.' Mijn vrouw vindt het zelfs minder prettig wanneer ik de leiding niet neem. Zij wil dat ik vaker de leiding neem dan ik doe. Ik heb moeten leren nee te zeggen en voet bij stuk te houden, en dat gaat echt tegen mijn aard in.

In zo'n situatie kan ik me in Abram herkennen. Zijn vrouw doet een voorstel en hij gaat er gewoon in mee. Later ontstaan er problemen in de familie. Hij wil geen verantwoordelijkheid nemen: 'Het is jouw probleem. Los jij het maar op, Sarai.' Zij kan dat niet aan. Ze raakt overstuur, slaat haar slavin en de slavin loopt weg. Abram had vanaf het begin meer de leiding over de situatie moeten nemen. Maar zelfs wanneer de situatie binnen de familie ingewikkeld wordt, pakt hij die niet echt rechtstreeks aan.

Hij is niet de enige. Mozes was binnen zijn gezin ook een tamelijk zachtmoedig mens. Toen zijn kind werd geboren, wilde hij het kind besnijden. Zijn vrouw wilde dat niet, dus deed hij het niet. Later werd God boos op Mozes en doodde Hij hem bijna. Je leest daarover in Exodus 4. Mozes ontkwam alleen aan het oordeel van God doordat zijn vrouw uiteindelijk toegaf en het kind besneed. Maar het lijkt duidelijk dat Mozes zijn vrouw haar zin had gegeven in een zaak waarin hij dat niet had moeten doen. Hij had zijn kind moeten besnijden, zoals aan alle nakomelingen van Abraham geboden was. Maar zijn vrouw was een Midianitische en zij hield blijkbaar niet van de besnijdenis en vond die weerzinwekkend. Dus om zijn vrouw een plezier te doen, had Mozes nagelaten wat hij had moeten doen: zijn zoon besnijden.

Later zien we dat David te zachtmoedig is. Hij was een zeer dapper man in de strijd, maar als het op het opvoeden van zijn kinderen aankwam, sprak hij hen niet aan op hun slechte gedrag. Toen ze elkaar vermoordden en verkrachtten, werd hij boos, maar hij pakte het nooit aan. Hij ging de confrontatie nooit aan. Hij bracht zijn gezin nooit discipline bij. Dit zijn goede mannen: Abram, Mozes en David. Dit zijn helden in de Bijbel, maar ze hadden hun gebreken. Een van hun gebreken was dat ze zwakke leiders waren in hun gezin. Het blijft soms een probleem onder godvrezende mensen, net als onder goddeloze mensen, dat mannen vaak zwakke leiders zijn. Een van de uitdagingen voor de godvrezende echtgenoot en vader is het vinden van het juiste evenwicht. Aan de ene kant moet hij echt zachtmoedig zijn: niet onnodig zijn eigen wil doordrukken, een ander zijn zin kunnen geven en zich naar de wensen van anderen kunnen schikken. Aan de andere kant moet hij soms voet bij stuk houden en zeggen: ‘Nee, hier moet ik de leiding nemen.’ En de leiding nemen betekent dat ik de beslissingen neem, en soms zullen die niet zijn wat andere mensen willen.

21

Polygamie en kinderloosheid in Abrams cultuur

Nu nam Sarai in dit verhaal het initiatief tot dit alles. Sarai zei:

Daarom zei Sarai tegen Abram: Zie toch, de HEERE heeft mijn baarmoeder gesloten, zodat ik geen kinderen kan krijgen. Kom toch bij mijn slavin; misschien zal ik uit haar nageslacht krijgen. En Abram luisterde naar de stem van Sarai.

GENESIS 16:2

Nu klinkt dat misschien als iets buitensporigs om als vrouw aan je man voor te stellen: ‘Waarom ga je niet vreemd?’ Ze stelde niet voor dat hij vreemdging. Als product van haar eigen cultuur was ze niet onbekend met polygamie. Haar eigen vader, Terah, had

meer dan één vrouw gehad. Sarai was geboren uit een van Terahs vrouwen, en Abram was geboren uit een andere vrouw van Terah. Ze kwam dus uit een polygaam gezin, en haar man had om de een of andere reden nooit een tweede vrouw genomen.

Na 75 jaar met een onvruchtbare vrouw had hij niet gedaan wat de meeste mannen in die tijd deden wanneer ze een onvruchtbare vrouw hadden: ze trouwden met een andere vrouw. Dat was, zo lijkt het, in de meeste gevallen die we in de Bijbel kennen de voornaamste reden voor polygamie. Een man heeft een vrouw die geen kinderen krijgt en geen kinderen kan krijgen. Om te voorkomen dat het gezin kinderloos blijft, neemt hij daarom een andere vrouw, in de hoop kinderen te krijgen. Abram had zich echter tegen deze neiging verzet. Het was in die cultuur heel normaal om dat te doen, maar hij had het niet gedaan. Hij had een onvruchtbare vrouw, maar hij had nooit overwogen, of in elk geval nooit het initiatief genomen, om een tweede vrouw te nemen.

22

Een kind krijgen via een slavin

Het was niet zozeer dat Sarai wilde dat Abram een andere vrouw nam die haar gelijke was, maar veeleer haar slavin. Het was gebruikelijk dat een vrouw, als ze dat wilde, haar slavin aan haar man kon geven. Alle kinderen die uit die slavin geboren werden, zouden dan in zekere zin toebehoren aan de eigenares van de slavin, de vrouw. Sarai zou het kind dan bezitten. Het zou zijn alsof haar baarmoeder dood was, maar zij bezat de baarmoeder van haar slavin. Daardoor kon ze via de baarmoeder van haar slavin een kind krijgen.

Dit is natuurlijk nogal esoterisch, maar zo redeneerde men niettemin: 'Als ik geen kind kan krijgen via mijn eigen baarmoeder, kan ik er een krijgen via de baarmoeder van mijn slavin.' Men beschouwde het dus niet zozeer alsof Abram nog een volledig vrije vrouw met dezelfde status als Sarai nam. Hij nam eenvoudigweg wat ze een bijvrouw noemden.

Hetzelfde gebeurde toen Rachel merkte dat ze geen kinderen kon krijgen. Ze gaf haar man Jakob haar dienstmaagd om bij haar kinderen te verwekken. En toen Lea ophield kinderen te krijgen, gaf ze Jakob haar dienaar. Dit was in die tijd blijkbaar niet ongebruikelijk. Het hebben van een groot gezin had prioriteit, vooral in een tijd waarin de kindersterfte enorm hoog was, enzovoort. Zoveel mogelijk kinderen krijgen, zodat sommigen zouden overleven en je familienaam konden voortzetten, werd door de mensen in die cultuur als iets zeer belangrijks beschouwd, zelfs belangrijker dan monogamie.

We moeten ook bedenken dat wij in een cultuur leven waarin huwelijken ogenschijnlijk worden gesloten op basis van liefde en het verlangen naar exclusieve intimiteit, enzovoort. Maar in Bijbelse tijden was dat niet altijd het geval. Zeker, in sommige van die huwelijken was er liefde, en in sommige niet. Sommige huwelijken werden door de ouders geregeld tussen mensen die elkaar nooit hadden gezien voordat ze trouwden. Izak en Rebekka zijn daar een voorbeeld van. Hun huwelijk werd door hun ouders geregeld, en ze hadden elkaar nog nooit gezien tot de dag waarop ze met elkaar trouwden. Ze hadden elkaar nooit ontmoet en nooit een gesprek gevoerd. Niemand kan zeggen dat ze op basis van liefde trouwden. En toch lezen we dat Izak Rebekka liefhad toen hij met haar trouwde.

De verwachtingen waren in die tijd niet hetzelfde. Vrouwen verwachtten niet noodzakelijkerwijs dat ze met hun man het soort relatie zouden hebben dat vrouwen in onze samenleving met hun man verwachten te hebben. Ik weet zeker dat vrouwen het zelfs toen niet erg prettig vonden dat ze hun man met een andere vrouw moesten delen. Je ziet bijvoorbeeld rivaliteit tussen de vrouwen van Jakob. Je vindt ook rivaliteit tussen de vrouwen van Elkana. Dat is de vader van Samuel. Hij had Hanna en Peninna als vrouwen, en er was rivaliteit tussen hen.

23

De gevolgen van polygame gezinnen

Hoewel de Bijbel nergens ronduit polygamie veroordeelt, zien we feitelijk in elk geval van een polygaam huwelijk dat de Bijbel beschrijft, ongelukkigheid in het gezin. Je zult in de Schrift nooit een polygaam huwelijk genoemd vinden dat niet ook wordt

gekenmerkt door ongelukigheid bij de vrouwen. En tussen haakjes: als mama niet gelukkig is, is niemand gelukkig. De vrouw is ongelukkig; zij zijn ook niet gelukkig.

Ook zie je in al die gevallen dat de kinderen van verschillende vrouwen van dezelfde man bijna altijd met elkaar overhoopliggen. In dit geval heerst er al vijandigheid tussen Hagar en Sarai. Zodra Hagar zwanger wordt, voelt ze zich opeens verheven boven haar meesteres. Hagar was een slavin, een stuk bezit dat aan Sarai toebehoorde. Maar nu beseft ze: 'Hé, ik draag Abrams kind. Sarai kan dat niet. Je zou zelfs kunnen stellen dat ik in dit gezin een hogere status heb dan Sarai.' En dus begon ze zich verwaand tegenover Sarai te gedragen. Ze wilde geen bevelen meer opvolgen en begon zich te gedragen alsof zij boven Sarai stond. Sarai werd daar behoorlijk kwaad over en beklaagde zich bij Abram, zoals het hoort. Ze moest naar Abram toe gaan en zeggen: 'Luister, dit is jouw probleem. Het speelt zich af binnen jouw huishouden.'

Abram had kunnen zeggen: 'Luister, lieverd, jij bent degene die dit heeft voorgesteld. Het ligt op jouw bordje. Jij hebt mij gevraagd dit te doen, dus jij kunt de gevolgen dragen.' Maar dat is eigenlijk niet de juiste manier om ermee om te gaan. Dat is min of meer wat Abram deed. Maar eigenlijk had Abram in de eerste plaats niet met Sarai moeten instemmen, tenzij hij de leiding op zich zou nemen en de omstandigheden onder controle zou houden.

Het lag voor de hand dat er zoiets zou kunnen gebeuren als Hagar wel een kind van hem kon krijgen en Sarai niet. Hagar kon zich dan verheven gaan voelen. Dat gebeurde voortdurend wanneer een man meer dan één vrouw had. De vrouwen die de meeste kinderen hadden, voelden zich altijd verheven boven de vrouwen die geen kinderen hadden. Ze bespotten hen en waren hun rivalen. Er was vaak sprake van kattigheid en venijn tussen de verschillende vrouwen van dezelfde man, meestal over de vraag wie de meeste kinderen had.

24

Het verschil tussen vrouw en bijvrouw

Nu was Hagar, zoals ik al zei, geen volwaardige echtgenote. Ze was een echtgenote die slavin was. Ze was wat je een bijvrouw zou noemen. Je zou kunnen vragen: ‘Wat is het verschil tussen meerdere echtgenotes en bijvrouwen?’ Salomo had bijvoorbeeld zevenhonderd echtgenotes en driehonderd bijvrouwen. Wat is het verschil tussen een echtgenote en een bijvrouw? Ze delen allemaal het bed met de man en ze krijgen allemaal kinderen van de man. Maar het verschil is dat een echtgenote de status van een vrij persoon heeft.

In een samenleving waarin slavernij een vanzelfsprekend instituut was en slaven geen rechten hadden, bezat een vrije vrouw die echtgenote was een bepaalde status, bepaalde rechten en vrijheid. Een bijvrouw daarentegen was een slavin die als een soort plaatsvervangende echtgenote diende, een slavin die kinderen voor een man baarde. Ze had niet de status van een echtgenote. Ze was geen vrij persoon. Ze was nog steeds een slavin, en je zou kunnen stellen dat haar kinderen ook slaven waren. Een man kon natuurlijk het kind van een bijvrouw adopteren en het de vrijheid schenken. Maar een echtgenote was een vrije vrouw en een bijvrouw was een slavin.

Dat was zeker het verschil tussen Sarai en Hagar. Dit betekende natuurlijk dat het volkomen ongepast was dat Hagar zo tegen Sarai optrad. Hagar was weliswaar als bijvrouw met Abram getrouwd, en in vers 3 wordt ze inderdaad Abrams vrouw genoemd:

Toen nam Sarai, de vrouw van Abram, Hagar, de Egyptische, haar slavin, nadat Abram tien jaar in het land Kanaän gewoond had, en gaf haar aan Abram, haar man, als vrouw voor hem.

GENESIS 16:3

Ze werd zijn vrouw, maar niet in de volle betekenis van het woord. Ze was nog steeds een slavin, zoals uit het daaropvolgende verhaal duidelijk blijkt. Ze moest zich nog steeds aan Sarai onderwerpen. Ze was nog steeds iemands bezit. Ze was een bijvrouw, geen vrije echtgenote.

25

Hagar als beeld van het oude verbond

Trouwens, Paulus maakt hiervan een belangrijk punt in Galaten 4, waar hij zegt:

Abram had twee zonen: één bij de vrije vrouw Sarai en één bij de slavin Hagar.

GALATEN 4

Paulus vergelijkt in de tweede helft van Galaten 4, die je zelf kunt bestuderen, Hagar met het oude verbond en Sarai met het nieuwe verbond. Dat doet hij omdat Hagar een slavin is en haar kinderen in gebondenheid leven.

Ismaël, die de zoon van Hagar was, is daarom in de vergelijking van Paulus een beeld van de Joden, de lichamelijke nakomelingen van Abraham. Zij leven in gebondenheid, omdat ze onder het verbond van gebondenheid staan: Hagar, het oude verbond bij de Sinaï. Maar Izak, het beloofde nageslacht dat uit een vrije vrouw geboren is, is als de christen. Die is het kind van de belofte, geboren uit het nieuwe verbond, de vrije vrouw. Paulus maakt hiervan dus een belangrijk punt: Hagar vertegenwoordigt het oude verbond, Sarai vertegenwoordigt het nieuwe verbond, en hun kinderen zijn respectievelijk gebonden of vrij, al naargelang hun moeders gebonden of vrij waren.

Dat Hagar nog steeds de status van een slavin heeft, is hier van belang. Ze heeft niet het recht zich te gedragen alsof ze een vrije vrouw is, en toch gaat ze dat uiteindelijk wel doen. Ze begint zich te gedragen alsof ze aan Sarai gelijkstaat en misschien zelfs boven haar staat. Sarai gaat naar Abram toe, zoals een vrouw hoort te doen, om haar man het probleem te laten oplossen. Waarom? Nou, laten we eerlijk zijn: twee vrouwen onder hetzelfde dak zijn al moeilijk genoeg. Twee vrouwen die onder hetzelfde dak ruzie maken zijn al moeilijk genoeg. Als je de oplossing van dat probleem aan een van die twee vrouwen overlaat en haar het conflict laat oplossen, vraag je om nog meer moeilijkheden.

Je hebt misschien gehoord dat het Chinese schrift geen letters of alfabet kent. Ze hebben voor ieder woord in hun woordenschat een ander teken. Maar veel van die tekens bestaan uit andere tekens die weer andere woorden voorstellen. Mij is verteld dat het Chinese teken voor het woord ‘onmogelijk’ eenvoudigweg bestaat uit de tekens voor twee vrouwen onder één dak. Dat is waar. Dat is geen grap. Naar verluidt is dat echt zo.

Ik weet niet waar de Chinezen het idee vandaan haalden dat dit een goede illustratie zou zijn van wat onmogelijk is, maar met godvruchtige vrouwen is dat een ander verhaal. Naar de menselijke natuur gesproken is het waarschijnlijk onmogelijk voor niet-wedergeboren vrouwen om onder hetzelfde dak te wonen. Uiteindelijk zullen ze allebei dezelfde keuken willen, tenzij er onder dat dak twee keukens zijn, in twee appartementen. Maar Hagar en Sarai waren nu twee vrouwen, twee meesteressen van dezelfde man — of beter gezegd, twee vrouwen van dezelfde man — onder hetzelfde dak. En ze konden niet met elkaar overweg. Abram zei: ‘Jij hebt het probleem opgelost, Sarai.’ Tjonge, wat was hij naïef. Wat er gebeurde, is wat iedereen die de menselijke natuur kent had kunnen voorspellen. Zij lost het probleem op, goed? Ze begint Hagar af te ranselen, en Hagar vlucht om haar leven te redden. Daar heb je een zwangere vrouw die in elkaar wordt geslagen. Het is mogelijk dat Sara hoopte dat ze daardoor een miskraam zou krijgen. Die baby was tenslotte een wig geworden tussen hen beiden en tussen haar en haar man. Misschien dacht ze: ‘Was ze maar nooit zwanger geworden,’ en begon ze haar hard te behandelen. Sara behandelde haar dus hard, zodat Hagar voor haar wegvluchtte.

26

Hagars vlucht en terugkeer naar Sarai

Een weggelopen slavin is nu eenmaal een misdadiger. Slaven zijn eigendom. Ze mogen niet weglopen. Maar Hagar voelde dat haar leven in gevaar was, en ze vluchtte weg uit het huishouden. Er staat in vers 7:

De Engel van de HEERE vond haar bij een waterbron in de woestijn, bij de bron aan de weg naar Sur.

GENESIS 16:7

Sur ligt in Egypte. Zij was een Egyptische slavin, dus blijkbaar was ze op weg terug naar Egypte. Waarschijnlijk ging ze terug naar huis, in de hoop naar haar vaderland te ontsnappen en buiten het bereik van haar eigenaars te blijven. Onderweg stopte ze bij een waterbron, omdat het gebied daartussen voornamelijk woestijn is. Wanneer je een oase vindt, maak je daar gebruik van. Je drinkt, vult je waterzakken, enzovoort.

Er staat dat de Engel van de HEERE haar daar vond en zei:

En Hij zei: Hagar, slavin van Sarai! Waar komt u vandaan en waar gaat u heen? Zij zei: Ik ben op de vlucht voor mijn meesteres Sarai.

GENESIS 16:8

Zij zei:

Ik vlucht voor mijn meesteres Sarai.

De Engel van de HEERE zei tegen haar:

Toen zei de Engel van de HEERE tegen haar: Keer terug naar uw meesteres, en onderwerp u aan haar gezag.

GENESIS 16:9

De volgende uitleg berust op het Engelse woord ‘mistress’, dat zowel ‘meesteres’ als ‘minnares’ kan betekenen. In deze passage is het eenvoudigweg de vrouwelijke vorm van ‘master’. Als een slaaf eigendom is van een man, dan heeft die slaaf een ‘master’, een meester. Als de slaaf eigendom is van een vrouw, dan heeft die slaaf een ‘mistress’, een meesteres. Wat interessant is in ons moderne taalgebruik, is dat we geen slavernij en geen ‘masters’ en ‘mistresses’ in die betekenis hebben. Wanneer je tegenwoordig hoort dat iemand een ‘mistress’ heeft, duidt dat erop dat hij een affaire met iemand heeft. Het is interessant dat zo’n vrouw een ‘mistress’ is gaan heten, gezien de historische achtergrond van dat woord.

Het wijst er misschien op dat de man die een ‘mistress’ heeft — zoals wij zouden zeggen, een minnares of een affaire — in zekere zin werkelijk door haar wordt beheerst, dat zij werkelijk macht over hem heeft. Ik weet niet precies hoe het in het moderne Engels zo is gekomen dat het woord ‘mistress’, dat historisch iemand betekende die een slaaf bezit, een vrouw is gaan betekenen die een verhouding heeft met een getrouwde man of iets dergelijks. Ze verkeert zeker in een positie waarin ze hem kan chanteren, beheersen, enzovoort.

Ik verduidelijk dit omdat we het woord ‘mistress’ in het moderne Engels alleen in die betekenis kennen. Maar omdat het hier vaak wordt gebruikt, moet je weten dat ‘mistress’ eenvoudigweg de vrouwelijke vorm is van ‘master’. Dus ‘My mistress has been beating me’ betekent: ‘Mijn meester — de vrouw die mijn meester is — heeft me geslagen.’

Nu zegt Hij in vers 9:

Ga terug naar je meesteres en onderwerp je aan haar, en vervolgens zei de Engel van de HEERE in vers 10 tegen haar:

Verder zei de Engel van de HEERE tegen haar: Ik zal uw nageslacht zeer talrijk maken, zodat het vanwege de menigte niet geteld kan worden.

GENESIS 16:10

En de Engel van de HEERE zei tegen haar:

Ook zei de Engel van de HEERE tegen haar: Zie, u bent zwanger; u zult een zoon baren en u moet hem de naam Ismaël geven, omdat de HEERE uw verdrukking gehoord heeft. En hij zal zijn een wilde ezel van een mens; zijn hand zal tegen allen zijn, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen tegenover al zijn broeders.

GENESIS 16:11-12

27

De Engel van de HEERE als Goddelijke Persoon

Ismaël betekent ‘God hoort’. Hier moeten een paar dingen worden opgemerkt. Deze boodschap kwam van Iemand Die de Engel van de HEERE wordt genoemd. Als je de New King James hebt, en misschien enkele andere moderne vertalingen, valt het je misschien op dat het woord ‘Angel’ zelfs met een hoofdletter is geschreven: ‘the Angel of the Lord’, met een hoofdletter. Dit is eenvoudigweg de mening van de vertalers. De Hebreeuwse tekst geeft geen aanwijzingen voor het gebruik van hoofdletters. De vertalers besloten wanneer zij vinden dat iets met een hoofdletter moet worden geschreven. Dat sommige vertalers het woord ‘Angel’ hier met een hoofdletter hebben geschreven, betekent dat ze deze Engel als meer dan een engel beschouwen.

Er staat niet ‘an angel of the Lord’, maar ‘the Angel of the Lord’. Er is in het Oude Testament blijkbaar een onderscheid tussen een engel, zomaar een willekeurige engel, en de Engel. Het woord ‘engel’ betekent zowel in het Hebreeuws van het Oude Testament als in het Grieks van het Nieuwe Testament ‘boodschapper’. Wanneer er ‘the Angel of the Lord’ staat, moeten we dat zeer waarschijnlijk in algemene zin opvatten als ‘the Messenger of the Lord’, de Boodschapper van de HEERE.

De Boodschapper van de Heere, de Engel van de Heere, spreekt telkens wanneer Hij in het Oude Testament verschijnt alsof Hij God is. Let erop dat Hij hier tegen Hagar zegt, vóór vers 11, in vers 10:

Ik zal je ontelbaar veel nakomelingen geven.

Deed de Engel dat, of deed God dat? Je zult merken dat in gesprekken tussen mensen en de Engel van de Heere, die in het Oude Testament vaak plaatsvonden, de Engel van de Heere altijd spreekt alsof Hij God is. Om deze reden geloven veel evangelischen, misschien wel de meeste evangelische geleerden, dat de Engel van de Heere, in tegenstelling tot een engel van de Heere, altijd verwijst naar een andere theofanie, een verschijning van Christus in het Oude Testament. De Engel van de Heere spreekt altijd alsof Hij God is, en toch klinkt het alsof Hij van God onderscheiden is. Hij is niet de Heere; Hij is de Engel van de Heere, de Boodschapper van de Heere. En daarom zijn velen van mening dat deze uitdrukking, telkens wanneer die in het Oude Testament voorkomt, vereenzelvigd moet worden met Christus Zelf: een verschijning vóór Zijn menswording, een theofanie, zoals we dat gewoonlijk noemen, of een christofanie.

28

Onderwerping ondanks een harde gezagsdrager

Nu krijgt Hagar te horen dat ze terug moet gaan en zich moet onderwerpen. Ze heeft in feite onder een onvriendelijke meesteres gestaan, maar dat slaven zich aan hun meesters moeten onderwerpen, zelfs wanneer die onvriendelijk zijn, wordt later ook in het Nieuwe Testament bevestigd. Daar zegt Petrus in 1 Petrus, hoofdstuk 2, tegen dienaren dat zij zich niet alleen aan goede meesters moeten onderwerpen, maar ook aan harde. Hij zegt in 1 Petrus, hoofdstuk 2, vers 18:

Huisslaven, wees uw meesters met alle ontzag onderdanig, niet alleen hun die goed en welwillend zijn, maar ook die verkeerd handelen.

1 PETRUS 2:18

Ze moeten zich dus zelfs aan harde meesters onderwerpen.

Vervolgens zegt hij in hoofdstuk 3, vers 1:

Evenzo, vrouwen, wees uw eigen mannen onderdanig; opdat ook, als sommigen aan het Woord ongehoorzaam zijn, zij door de levenswandel van de vrouwen zonder woorden gewonnen mogen worden,

1 PETRUS 3:1

Dus zelfs vrouwen die een ongeredde man hebben, van wie sommigen misschien niet erg vriendelijk zijn en zelfs hard kunnen zijn, kunnen hun man winnen door zich aan hem te onderwerpen.

Het is duidelijk dat mensen die in een relatie een ondergeschikte positie innemen, of het nu gaat om een dienaar en een meester, een kind en een ouder, een vrouw en een man, een burger onder een heerser of iets anders wat daarmee vergelijkbaar is, niet het recht hebben de relatie te verlaten omdat die ongemakkelijk is. Waar sprake is van door God ingestelde hiërarchische verhoudingen, vormt ongemak voor degene die de onderworpen, ondergeschikte positie inneemt geen grond om de relatie te verlaten.

Er zijn veel vrouwen die hun huwelijk verlaten omdat hun man ruw of hard tegen hen was. Geen enkele man heeft voor God het recht om hard tegen zijn vrouw te zijn. Maar aan de andere kant vormt het feit dat een man hard tegen zijn vrouw is niet noodzakelijkerwijs een grond voor echtscheiding of om het huwelijk te verlaten. Net zomin als het feit dat een meester ten onrechte hard tegen zijn dienaar is, voor de dienaar een grond vormt om uit die situatie weg te lopen. Of dat kinderen hun ouders te hard vinden, voor hen een grond vormt om van huis weg te lopen. Of dat burgers hun regering te hard vinden, voor hen een grond vormt om haar omver te werpen of zich aan haar gezag te onttrekken.

De Bijbel geeft aan dat er veel verhoudingen in ons leven zijn waarin wij ons bevinden, en misschien bevinden we ons in meer dan één daarvan. Een kind is onderworpen aan zijn ouders. Later kan het onderworpen zijn aan een echtgenoot, een meester, een werkgever, regeringsleiders of wie dan ook. Bijna iedereen, vrijwel iedereen, is aan

iemand onderworpen en bevindt zich in een hiërarchische verhouding waarin het zijn verplichting is de ondergeschikte partij te zijn en zich dienovereenkomstig te onderwerpen.

We moeten begrijpen dat wanneer God voor een bepaalde categorie mensen een onderworpen positie heeft ingesteld, die onderwerping zelfs bij groot ongemak gehandhaafd moet blijven. Dat staat in het Nieuwe Testament, en Jezus, de Dienaar van de Heere, verdroeg beslist groot ongemak en grote moeilijkheden. Hij verdroeg zelfs het kruis om een trouwe Dienaar te zijn van Hem Die Hem gezonden had.

Hagar wordt dus niet van haar verplichting ontslagen alleen maar omdat ze slecht behandeld is. Sarai zat beslist fout, maar Hagar zat ook fout. Hagar had een beroep op Abram moeten doen en hem uit zijn slappe passiviteit moeten wakker schudden, zodat hij de leiding in zijn gezin op zich zou nemen. Hij had moeten voorkomen dat deze vrouw, die zijn kind droeg, zo mishandeld werd.

Abram was thuis geen sterke leider, hoewel hij 318 mannen kon meenemen en met hen vier legers kon verslaan. Maar als het om het gezin gaat... David was net zo: een goede krijger. Mozes ook. Dit waren grote krijgers. Deze mannen vinden het prachtig wanneer ze eropuit trekken en met andere mannen de strijd aangaan. Maar als het gaat om machtsconflicten met vrouwen in het gezin, zijn ze niet erg bedreven in het besturen van hun huis.

29

El Roi en de geboorte van Ismaël

Vers 13:

En zij gaf de HEERE, Die tot haar sprak, de naam: U bent de God Die naar mij omziet! Want zij zei: Heb ik hier dan Hem gezien Die naar mij omgezien heeft?

GENESIS 16:13

‘De God Die ziet’ is in het Hebreeuws El Roi: El, en dan R-O-I, Roi. Dat betekent ‘de God Die ziet’ of ‘de ziende God’. De HSV geeft dit in Genesis 16:13 weer als ‘de God Die naar mij omziet’. Dit is de Naam voor God die in Genesis wordt geopenbaard.

Daarom gaf men die put de naam: de put Lachai-Roï; zie, hij ligt tussen Kades en Bered.

GENESIS 16:14

Dat betekent ‘de put van Hem Die leeft en mij ziet’.

Roi betekent ‘ziet’, en Lahai is een vorm van het Hebreeuwse woord ‘zien’. Heb je Joden ooit bij het uitbrengen van een toast ‘L’Chaim’ horen zeggen? Dat betekent ‘op het leven’, en het houdt duidelijk verband met dit woord Lahai, dat ‘leven’ betekent. Beer is eenvoudigweg het Hebreeuwse woord voor een put. Je zult in het Oude Testament dan ook veel plaatsen aantreffen die Beer plus iets heten: Berseba, Beer dit, Beer dat. Het betekent ‘de put van’—de put van Seba, of in dit geval de put van Hem Die leeft en ziet.

We lezen:

Kijk, het ligt tussen Kades en Bered. Dus Hagar baarde Abram een zoon, en Abram gaf zijn zoon, die Hagar geboort had, de naam Ismaël. Het is interessant dat de engel van de Heere voorspelde dat zijn naam Ismaël zou zijn. Misschien heeft Hagar dit aan Abram verteld en heeft hij het kind daarom zo genoemd, of misschien was het eenvoudigweg voorspeld. Misschien maakte Abram die keuze omdat hij wist dat het zo moest zijn en God had voorspeld dat hij hem die naam zou geven. Abram was 86 jaar oud toen Hagar Ismaël voor Abram baarde.

30

God vernieuwt het verbond na dertien jaar

Hoofdstuk 17 begint toen Abram 99 jaar oud was, terwijl hoofdstuk 16 eindigde toen hij 86 jaar oud was. Er zijn dus dertien jaar verstreken tussen hoofdstuk 16 en hoofdstuk 17. Dat is dertien jaar na de geboorte van Ismaël. Ismaël is aan het begin van hoofdstuk

17 dus dertien jaar oud. Abram is 99. Sarai is, zoals we zullen zien, 89. Dit alles wordt belangrijk om te begrijpen wat hier gebeurt.

Toen Abram 99 jaar oud was, verscheen de Heere aan Abram en zei tegen hem:

Toen Abram negenennegentig jaar oud was, verscheen de HEERE aan Abram en zei tegen hem: Ik ben God, de Almachtige! Wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht. Ik zal Mijn verbond sluiten tussen Mij en u, en u uitermate talrijk maken.

GENESIS 17:1-2

En Abram wierp zich met zijn gezicht ter aarde, en God sprak met hem en zei:

Toen wierp Abram zich met het gezicht ter aarde en God sprak met hem: Wat Mij betreft, zie, Mijn verbond is met u! U zult vader worden van een menigte volken. U zult niet meer Abram heten, maar uw naam zal Abraham zijn, want Ik zal u vader van een menigte van volken maken.

GENESIS 17:3-5

Abram is een naam die ‘verheven vader’ betekent, maar Abraham, met één lettergreep eraan toegevoegd, betekent ‘vader van een menigte’. En dus zegt Hij: ‘Ik wil dat je jezelf niet verheven vader noemt, maar vader van een menigte, want Ik heb je tot vader van vele volken gemaakt.’ De Engelse vertaling waarop deze uitleg is gebaseerd, gebruikt hier de voltooid tijd (‘I have made you’), terwijl de HSV luidt: ‘Ik zal u vader van een menigte van volken maken.’ Volgens de spreker was dat nog niet gebeurd en is de Engelse formulering een profetisch perfectum, waarbij God over iets toekomstigs

spreekt alsof het al voorbij is, omdat God het in Zijn eeuwige raadsbesluiten al bepaald heeft. Het kan onmogelijk worden voorkomen. God gaat het laten gebeuren. Hij kan erover spreken alsof het in het verleden al tot stand is gebracht.

Ik zal u uitermate vruchtbaar maken: Ik zal u tot volken maken en er zullen koningen uit u voortkomen. Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u. Ik zal aan u en uw nageslacht na u het land waar u vreemdeling bent, heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven. Ik zal hun tot een God zijn.

GENESIS 17:6-8

Opnieuw lezen we hier niet dat er voorwaarden worden gesteld. Dat de Joden het land Kanaän zouden bezitten, wordt opnieuw bevestigd, net als eerder, als een eeuwig bezit, hetzelfde detail als eerder. Hier worden geen voorwaarden gesteld, maar elders worden wel voorwaarden gesteld. Wij zeggen eenvoudigweg dat God op de plaatsen waar de voorwaarden worden genoemd, uitdrukkelijk aangeeft wat Hij in de andere gevallen stilzwijgend bedoelt. Waar Hij de voorwaarden niet noemt, beschouwt Hij ze als stilzwijgend aanwezig.

31

Gods zeldzame verschijningen aan Abram

In dit hoofdstuk staan drie zaken op de agenda. De eerste is dat Abram zijn naam moet veranderen in Abraham. De tweede is dat Abram zichzelf en Ismaël moet besnijden. De derde is, zoals we zullen zien, dat Sarai haar naam moet veranderen in Sara. Er zijn dus drie dingen in dit hoofdstuk: de verandering van Abrams naam in Abraham, de instelling van de besnijdenis als teken van het verbond tussen God en Abram, en vervolgens de verandering van Sarais naam en de aankondiging dat Sara

daadwerkelijk een kind zal krijgen. Tot op dit moment had Abram daar niet op gerekend. Er zijn hier dus drie belangrijke dingen. Het eerste hebben we in de eerste acht verzen bekeken.

Eén ding dat ik zou willen opmerken, is hoe weinig God werkelijk aan Abram verscheen. Wanneer lezen we voor het laatst dat God aan hem verscheen? In hoofdstuk 15. Welnu, sindsdien zijn er minstens dertien jaar verstreken. Voor ons gaat het in een ogenblik voorbij. We gaan onmiddellijk van hoofdstuk 15 naar 16 en naar 17. Het gaat allemaal tamelijk snel voorbij. Maar stel dat je in de woestijn leeft en niet eens een Bijbel hebt. Je hele relatie met God is dan gebaseerd op die enkele keren dat Hij aan je verschijnt en je vertelt wat Hij vervolgens wil dat je weet. In de tussenliggende tijd moet je eenvoudigweg leven met de herinnering aan wat Hij de vorige keer zei.

Dan gaan er dertien jaar voorbij. Denk eens aan wat je dertien jaar geleden deed en hoeveel tijd er sindsdien is verstreken. Stel dat je in al die tijd geen woord van God had gehoord. Soms denken we dat de personen in het Oude Testament voortdurend iets van God hoorden. Als je het verhaal van Abraham leest, kan het ook zo lijken, want in bijna ieder hoofdstuk dat we over zijn leven lezen, verschijnt God aan hem en vertelt hem het een of ander. Wat we misschien niet opmerken, of misschien vergeten, is dat de twaalf hoofdstukken waarin zijn leven wordt beschreven een periode van honderd jaar beslaan. Alleen al in de overgang van hoofdstuk 16 naar hoofdstuk 17 verstrijken dertien jaar zonder dat daar iets over wordt gezegd. Wat doet Abram in die dertien jaar? Hij voedt een jongen op. Hij hoort niets van God. Het lijkt er zelfs op dat hij op dat moment denkt, zoals later in dit hoofdstuk zal blijken, dat deze jongen het beloofde nageslacht is. Abram geloofde dat God nu Zijn belofte om hem nageslacht te geven had vervuld. Hij verwachtte geen verdere belofte en geen verdere vervulling. Het komt later in het hoofdstuk dan natuurlijk als een schok voor hem wanneer God zegt dat ook Sarai een kind zal krijgen.

32

De naam Abraham als geloofsbelijdenis

Maar op dit moment krijgt hij te horen dat hij zichzelf voortaan de vader van een menigte moet noemen, ook al is er geen menigte waarvan hij de vader is. Bedenk dat de betekenis van deze namen voor ons niet zo gemakkelijk te herkennen is, omdat wij geen Hebreeuws spreken. Maar wanneer hij zich aan de mensen om hem heen voorstelde en zei: 'Mijn naam is Abraham,' dan zei hij tegen degenen die zijn taal kenden en met wie hij sprak in feite: 'Mijn naam is Vader van een Menigte. Aangenaam kennis te maken.'

'O, Vader van een Menigte, dus? Wie zijn je kinderen?'

'Ik heb er maar één.'

'Is het niet nogal brutaal om jezelf Vader van een Menigte te noemen? Een beetje hoogmoedig?'

'Eigenlijk kan ik me voorstellen dat het op jou zo overkomt, maar God heeft mij beloofd dat ik de vader van een menigte zal worden.'

'Waarom wacht je niet tot dat werkelijkheid is geworden voordat je jezelf zo gaat noemen?'

'Omdat God mij heeft gezegd dat ik mezelf zo moet noemen, ook al is het nog niet werkelijkheid geworden.'

Paulus maakt een belangrijk punt van deze hele gebeurtenis in Romeinen 4. Hij ziet het feit dat Abram zichzelf bij die naam begon te noemen voordat ook maar enigszins werkelijkheid was geworden wat die naam uitdrukte, als een van de bewijzen van Abrams grote geloof. Romeinen 4:16 en de verzen die daarop volgen zeggen:

Daarom is het uit het geloof, opdat het zou zijn naar genade, met als doel dat de belofte zeker zou zijn voor het hele nageslacht, niet voor dat wat uit de wet alleen is, maar ook voor dat wat uit het geloof van Abraham is, die een vader is van ons allen,

ROMEINEN 4:16

Hier is nog een plaats waar Paulus bevestigt dat het nageslacht aan wie de beloften zijn gegeven bestaat uit ons allemaal die geloof hebben. Hij schrijft grotendeels aan een groep heidenen, niet alleen aan Joden. Paulus rekent zowel heidenen als Joden die geloven tot Abrams nageslacht, op wie de beloften van toepassing zijn. Zoals geschreven staat:

zoals geschreven staat: Ik heb u tot een vader van vele volken gemaakt. Dit was hij tegenover Hem in Wie hij geloofd heeft, namelijk God, Die de doden levend maakt, en de dingen die niet zijn, roept alsof zij er waren.

ROMEINEN 4:17

Dat wil zeggen: hoewel wij niet van Abram afstammen, is hij toch onze vader. Daarom zijn wij zijn nageslacht en zijn de beloften bestemd voor de vele volken die door het geloof bij zijn nageslacht horen.

God zei:

U zult niet meer Abram heten, maar uw naam zal Abraham zijn, want Ik zal u vader van een menigte van volken maken.

GENESIS 17:5

We lezen het in Genesis 17, maar het was nog niet werkelijkheid geworden. Paulus zegt dat dit komt doordat God dingen die nog niet bestaan, roept alsof ze al bestaan. God is zo zeker van wat Hij tot stand zal brengen, zelfs voordat het gebeurt, dat Hij erover kan spreken alsof het al een voldongen feit is. En dat doet Hij ook. Hij roept dingen die in werkelijkheid nog niet bestaan alsof ze al werkelijkheid zijn geworden. Niet omdat Hij oneerlijk is, maar omdat Hij er zeker van is.

33

Misbruik door de Woord-van-Geloofbeweging

De mensen van de Woord-van-Geloofbeweging gebruiken zo'n vers om te zeggen dat je moet zeggen dat je gezond bent wanneer je niet gezond bent, en dat je moet zeggen dat je rijk bent wanneer het je niet voor de wind gaat, omdat je geacht wordt over dingen die niet bestaan te spreken alsof ze wel bestaan. Je wordt geacht het soort geloof te hebben dat God heeft, zeggen ze. God spreekt over dingen die niet bestaan alsof ze wel bestaan. Om het soort geloof te hebben dat God heeft, moet je daarom hetzelfde soort geloofsuitspraken doen als God.

Dat betekent inderdaad dat je dingen die niet bestaan, roept alsof ze wel bestaan. Maar het verschil is dat God zulke dingen die niet bestonden alleen riep alsof ze wel bestonden wanneer Hij daadwerkelijk had beloofd ze tot stand te brengen, wanneer Hij werkelijk van plan was te doen wat Hij zei. Wij hebben geen algemene belofte — en hierin verschil ik van mening met de mensen van de Woord-van-Geloofbeweging. Zij denken van wel, maar wij hebben in de Schrift geen belofte van goddelijke gezondheid of voorspoed, niet in de zin waarin zij daarover spreken. Gods voorziening is ons wel beloofd en Gods genezing wordt wel in de Schrift getoond. Wij hebben geen algemene belofte dat iedereen die het maar zegt genezen kan worden wanneer hij dat wil, en voorspoedig kan zijn wanneer hij dat wil.

Ik besef dat de Woord-van-Geloofmensen sommige verzen uit de Schrift zo uitleggen dat wij zulke beloften wel hebben, en daarin verschillen wij van mening. Maar naar mijn mening hebben wij die niet. We kunnen later, wanneer we dit behandelen, naar die verzen kijken. Het punt is dat wanneer God een belofte heeft gedaan, Hij erover kan spreken alsof die al is uitgekomen. En Abraham kan dat ook.

Vers 18 zegt dat Abram:

En hij heeft tegen alles in gehoopt en geloofd dat hij een vader van vele volken zou worden, overeenkomstig wat gezegd was: Zo zal uw nageslacht zijn.

ROMEINEN 4:18

Daarom noemde Abram zichzelf Abraham voordat hij werkelijk was geworden wat die naam uitdrukte. God deed dat ook. God zei:

Toen wierp Abram zich met het gezicht ter aarde en God sprak met hem: Wat Mij betreft, zie, Mijn verbond is met u! U zult vader worden van een menigte volken. U zult niet meer Abram heten, maar uw naam zal Abraham zijn, want Ik zal u vader van een menigte van volken maken.

GENESIS 17:3-5

Het was nog geen werkelijkheid, maar God wilde dat hij erover begon te spreken alsof dat wel zo was. ‘Ik heb het je beloofd. Begin jezelf daarom vanaf nu Vader van een Menigte te noemen.’

Abram deed dat. Hij geloofde God. Hij geloofde dat God in staat was te doen wat Hij had gezegd. Dus begon hij deze naam te gebruiken. Die naam weerspiegelde zijn geloof in Gods nog onvervulde belofte — dat wil zeggen, op dat moment nog onvervuld. Ze is zeker vervuld geworden. Omdat Abram die belofte geloofde, werd het hem tot gerechtigheid gerekend. Omdat hij haar geloofde, kon God de dingen die Hij had gezegd tot stand brengen. Wij moeten Gods beloften inderdaad aangrijpen en belijden dat ze waar zijn, zelfs voordat ze vervuld zijn, wanneer we weten wat die beloften zijn. We komen nog terug op het grootste deel van hoofdstuk 17.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Genesis 15:1
- Genesis 14
- Genesis 15:2
- Genesis 15:3
- Genesis 15:4
- Jesaja 28:10
- Genesis 15:5
- Genesis 13:16
- Galaten 3:16
- Galaten 3:29
- Genesis 17:8
- Genesis 13:15
- Jeremia 18:7-10
- Genesis 15:7
- Genesis 15:8
- Genesis 15:9
- Genesis 15:13-16
- Genesis 15:18-21
- Genesis 12:7
- Genesis 15:12
- Genesis 15:13
- Genesis 15:18
- Genesis 15:17
- Jesaja 62:1
- Genesis 16:1-2
- Genesis 16:2
- Genesis 16:3
- Galaten 4
- Genesis 16:7
- Genesis 16:8
- Genesis 16:9
- Genesis 16:10
- Genesis 16:11-12
- 1 Petrus 2:18

- 1 Petrus 3:1
- Genesis 16:13
- Genesis 16:14
- Genesis 17:1-2
- Genesis 17:3-5
- Genesis 17:6-8
- Romeinen 4:16
- Romeinen 4:17
- Genesis 17:5
- Romeinen 4:18

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.